د لوي څښتن په نامه

په پښتو کې حالتڅېړنه او برياوې

ليکونکی: ډاکټر ماخان مېرزی شينواری

خپروونکی: انجنير شمشاد زهير

Ketabton.com

نېټه: ۲۰۲۲ ز ک

Ketabton.com

بن- جرمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سریزه ۳
-- حالتونه او ،،زما،، که... ۴
-- پښتو کې نومځاینیوي او ۱۳
-- د کاسوس رېکتوس او 15
-- د مورډ ستونځې له ژبې... ۱۵
-- پښتو او ژبلاریزې ناوبې.. ۱۷
-- د پښتو ژبې وده ۱۷
-- په پښتو کې د حالتونو یا پېر.. ۲۰
ولې باید دما خبره سمه وي؟ ۲۲
Klitikum = تکیه اړ نومځاینې ۳۰
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۸
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۹
په پراته حالت کښې ۳۱
په پراته حالت کښې ۳۱
-- د را(در، ور) بیا خوب ۳۲
-- د پښتو ستونځې او ستونځوبې ۳۳
د پښتو ځنګه والې، پېر ... ۳۹
سنترپوزېشن..... ۴۱
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۸
اینکلیتیکي نومځاینیوي: ۲۹
کابل ته که و کابل ته ۳۹
په پښتو ژبلار کې نوې میدنې:..
کازوس رېکتوس او کازوس .. ۴۲
زما (د ما، یما) پوښتنه ۴۹
په ژبلار کې نوې میدنې ۵۲
تکیه اړ نومځاینیوي ۵۹
حالتونو نوی څېړن-پوهه ۶۴
د پښتو حالتونو د ستونځوبیو بریا ۶۸
د ډاکتر ماخام مېرې شینواري لیکنې او ژباړې ۸۰
د ډاکتر ماخان مېرې شینواري ...۸۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

دا د حالتونو ځېړنه لکه چې ما کړې او په داسې غزېدلې توګه ورته اړیین شوی یم، په پښتو کې لومړنۍ ده، نو له دې امله ستاسو پوره پام ورته را اړوم.

تکرار لري، خو مرسته کوي.

لاس ته راوړنه یې په پای کې ده.

د ما لیکنې له یوې څخه وبلې ته وده کړې او په هره لیکنه کې یو څه پرې ور زیات شوي دي.

دا چې ما یو لیک د پوهنتون د پښتو څانګې ته یو لیک لی.لی، باور وکړئ د نادرنښت یا ځانستاینې له امله نه دئ، خو پهخبرو کې ورسره راتګ ستونځمن وو او دا مې و ځان ته یوه لار پرانستله، هیله ده سر به ونیسي.

ږ

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

يادونه :

١ - دا ليکنه به کيدى شي بيا ځل څه ولري، خو بيا همغه هوښياره خبره ده، چې دوه واره کنډلى کلک وي.

٢ – د تازه څېړني له مخې به دا حالتونه داسې وبول:

٢ ١ – ګړونى حالت نوميز يا نوميناتيو.

٢٢ – پرېکړونى حالت. اکوزاتيو، خو د ځنو کمونو او زياتونو سره، چې نه يې ډېروم.

٢ ٣- د خاوندوالي حالت. جينيتيو

٢ ۴ – د پسېځاينيوو حالت. داتيو.

دا دې په اړونده ليکنه کې وکتل شي.

له هغه وخته مې چې د نومځانيوو او حالت په هکله ليکني کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا ليکنه سرته ورسوم، خو په خپل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې .په دې ليکنې دادئ پيل کوم، په دې هيله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مينه وال به په کې شوني ونډه واخلي، زه يواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره سمه، د ما پر پرلپسې څېړنو بنسټ باندې او په پوره هڅو پوهنيزه توګه وړاندې کوم .دا چې ځنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به يې ځنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دئ.

زما ليکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت ځنګه دئ، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځاينيوو او نورو له لارې روښانه شوې دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې دا نو بايد ځنګه وشي .دا چې پښتو هم دنوروژبو په څېر پيداښت او د/پيداښت سره سم دا هم يوه پوره ژبه ده، داسې لارې يا خپلې لارې لري، چې زه يې د ما د څېړنو پر بنسټ باندې وتاسو ته ستاسو و مخ ته ږدم ، دا چې ځنګه وشي او ځنګه د ژبلارې له لارې دي، ستاسو دنده دې وي .که په دې هکله ليکنې ولرو، زه لکه تل په خواشينى وايم، چې ترې خبر نه يم او که ليکنې وي هم باور وکړئ، چې دا به خپل څېړنيز غوره-والى ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

د دې لیکنې څخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو ، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ یا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکیت له پاره دا دما، دتا سم دې او که نه زما او ستا .موږ دا درې ډوله په ژبه کې لرو، چې ځنې ځایونه دما، دتا او همداسې یما او ځنې بیا زما او ستا او بله ډله یې یما، یتا وایي .دا یوه پوهنیزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مینه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هیله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کیږي

پیل یادونه: په پیل یادونه کې دا پېهام کې ونیسو، چې ما دا حالتونه د الماني حالتونه څېړلي، چې پښتو حالتونه یې ورسره سر نهخوري، خو کټه مې ترې احستې او پل پهپل به به دې لیکنې کې د دې ستونځو لپارهاوبې ګورو (ستونځوبی لکه ګړوبی)

نومیناتیو**Nominativ** (له لاتین څخه، نومونی یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې له هرڅه څخه دمخه (دمخه مې ناسمه،، د هرڅه له مخه،، لیکلی وو) په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تیپیکي یا نومونییز دئ چې د یوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کیږي (دا په دې پوهېدنه، چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کیږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیږي، چې دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بلل کیږي.

بیا: د نومیناتیو یا د ،، څوک،،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د ګړنو یا کړ له مخې د دوه ډوله لیکنو سره مخامخ یو:

لومړی:

یوه یادونه پسې شته

سپین یا هغه کار ته ځي

سپین یا هغه کار ته لاړ

سپین یا هغه به کار ته لاړ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین یا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.......

سپین یا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لاړم

زه به کار ته لاړ شم.

زه کار ته تللی وم.

دویم ډول يې:

زه مڼه خورم

زه به مڼه وخورم

ما مڼه وخوړه

ما مڼه خوړلې وه.

لنډه یادونه: وروسته به وګورو، د ،، زه کا رته لاړم،، په ځای به سم ،، زه وکار ته (و)لاړم،، سم ولیکو. د ژبلار او په ژبلار کې د ما د نوو میندنو په بنسټ (دا دې هملته (همهغلته) وکتل شي).

دا همداسې د دویم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ریم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دریم کس کې لیکنه یو ډول ده، خو د ویلو څخه بریښي، چې لومړ ی ه څرګنده یا روښانه ه ده او په دویم کې بیا دا پڅه ه ده او که بل ډول يې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي، چې په پښتو کې نه شته)

یعنې په دریواړو کسانو کې يې توپیر یو ډول دی، چې د کړنې پرته يې په څو کړنو کې نومځاینیوی هم بدلیږي، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دی.

مور کار ته ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

د وروستنیو څېړنو پر بنسټ باندې به وګورو، چې داپورته داسي لیکل کیږي:

مو وکار ته ځي

څوک وکار تهځي؟ ځواب: مور

کالیمینځی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکونې (قلم) خولې ته راځي.نه پوهیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو Der **Genitiv**

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دئ.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چې د خبرو باید وي:

لومړی: دا حالت د ملکیت حالت یا د ،، ،،دچا،، حالت په نامه هم یادیږي.

یادونه: په نومیز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دئ.

بیلګې: ،،د ګاونډې کور،،.

دا د چا کور دي. دا د ګاونډې

،، د یوه لرې زنګ غږ،،.

یادونه:

اوس ګورم، چې دا لاندې سم نه دئ او دلته باید د اړونده حالت هغه اړونده موږُېم ،، د ،، راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جینیتیو ،،په څه (شي)،، حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

یادونه: په وروسته لیکنو او دما په میندنو کې بهو گورو، چې دا حالت په پښتو یې هغه زیات د پرېکړوني لپارخ راځي.

Der **Dativ** داتیو (دا اوس موږ په پښتو کې د پسېځاینیوو حالت بولو(ښه یې : دی))

یادونه: دا لیکنه د موږ ورسره بلدې لار سم دي، خو د موږ د نوې ژبلار سره و سمون ته اړتیا لري.

داتیو د الماني ژبې دریم حالت دی یا په جمله کې دریم حالت په گوته کوي. داتیو د ،، چاته حالت،، هم بلل کیږي.

د داتیوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کیږي، چې چا ته (سمه پوښتنه یې : و چا ته)؟

بیلگې: زه دې میرمن ته د یادښت کتابچه ورکوم. چا ته د یادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: میرمن ته.

هوگی سوغات سپین ته ورکړ.

هوگی سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپین ته

زه زما (دما) ملگري ته یوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما(دما) (و) ملگري ته.

د دې حالت سرهپه نږدې څېړنهکې دا حالت ما د پسېځاینیوو حالت بللی. د ما میندنې او نوې لیکنې دا روښانه کوي.

Akkusativ اکوزاتیو

یادونه: د دې حالت اړونده حالت لیکنې په نورو حالتونو برېښې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکوزاتیو یوګرامري حالت دی. په ورځنې الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتیبیږي. د دې د روښانتیا له پاره په الماني کې پوښتنه کیږي، چې ،،څه (شی)،، یا څوک او که ،،د چا؟؟؟،،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کیږي.

اکوزاتیو: د ،، چا - یا څه شي حالت

ښاغلی سپین خپل ورور ګوري

ښاغلی سپین د چا لیدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

یادونه: دا حالت په پښتو کې کله د پرېکړونی حالت دی او کله د خاوندوالي حالت دی، هلته به ورباندې وپوهېږو،

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسې ورځنی نه ده، نو دا څنګه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل ملګري ته یوکتاب ډالی یا سوغات ورکوم.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم یا ډالی ورکوم؟ ځواب: یوکتاب

بیا پورته سره ،، و ،، نه دی لیکل شوی، نو:

زه و خپل ....

دلته له هرڅه څخه د مخه یوه یادونه ده، چې باید پام مووړته وي:

له دې څخه د مخه: تر دې وخت پورې مې لا دا حالتونه داسې سم نه وو څېړلي، نو دلته هم هغه غوښتوني څېړنه نه شته.

دا ګرانو لوستونکو لپاره هم کتوره ځکه ده، چې له یوې خوا به د ما پر ستونځو باندې وپوهېږي او دا چې پخپله به هم د لومړي ځل لپاره مخامخ وي، ښه به یې پام ورته راوګرځی.

لنډ: په پښتو کې یواځې پوستپوزېشن شته او بس.

ما دلته سربل لیکلی یا دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسې کیدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي،چې هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کې ولوستلی شي. د نه کارڅخه نیمګړی کار هم هرومرو ښه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موسترې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: د دې سر بلونو او اوستربلونو.... باندې خو نه پوهېږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه اماني وی انډول د دې له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، ځو ستاسو خوښه

دلته به بیا د لږ بیا لوستني سره مخامخ شو، ما که په لیکلو سترې کوي هم، هیله ده، چې تاسو په لوستلو سترې نه کړي.

دې ته هم یوه پیل یادونه:

دلته هم هغه ستونځې، چې لرودې مو د نوو څېړنو سره سمې شوی، خو سره سینه به ورته لرو. دا هم د موږ په هغه ورسره بلده بنه یا پوهېدنه ناسم نه دي، خو په نوې پیدا بنه دي.

یادونه: ما په لیکنه کې پورته څنترپوزېشنونه لیکلي. په راتلونکو لیکنو کې به ګورو، چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

ــــــ که له الماني څخه يې راواخلو، نو (باید فکر ورته وکړو، چې په پښتو کې به څنګه وي؟) حالت یا کاسوس په الماني کې څلور حالتونه په نخښه کوي. حالت موږ ته ښايي، چې نومن د نورو توکو سره په جمله کې د نومن، د ، ملکیت، داتیو او؟؟؟؟ څنګ نورې څه اړیکې لري. نومن یا نومونه، د هغه ملګري(چې ښځینه نارینه ترې څرګندېږی(الماني يې ارتیکل)) همداسې وکیل یا نماینده(نومځاینیوی) په حالت کې جوړېږي.

دې ته سرې کردان یا بدلون وايي .نومونه، ارتیکل یا نر -ښځینه والی او نومځاینیوي د خپلې دندې له مخې ګردانیږي یا بڼه بدلیږي

Wofür braucht man den Kasus?حالت د څه له پاره په کار راځي؟

د دې له پاره چې د حالت موخه باندې وپوهیږو، غوره ده چې یوځل یوه جمله په پام کې راولو، چې توکي يې ګردان یا بڼه-بدل شوي نه وي .دلته پام ته راځي، چې دا چې دایوګوني حالتونه نه یواځې یوه دنده لري، بلکه د دې له پاره مسئولیت یا دنده لري، چې موږ وپوهیږو .یوه غونډاله چې دا په پام کې ونه نیسي د پوهېدلو نه ده.

دلته یوه بېلګه راوړو:

له نه بڼه بدلون سره :ښځه وروړملا لور خولې ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له بنه بدلون سره : د ورور ښځه د ښوونکي (و) لور ته خولې ورکوي.

لاندې يې الماني :

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.
Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالي ځانګړي توکي بنه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهوړ نه ده .د دې په الماني کې) په پښتو کې باید ځانله څېړني پرې و شي (د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت که دا پښتو يې وپوهيږو .

ګردان يا بنه بدلېدنه شوني کوي، چې د نومه وني يا نوميناتيو اړيکي نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه يا بنه بدلونه يې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنګه راغلي، د الماني څخه يې پيل کوو او بيا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکيت)؟ + (نوموی ملکيت +داتيو)؟ (نومن کړنه يا پربېديکات

د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولې ورکوي.

لږ تر لږه دلته ګورو، چې د پښتو غونډاله له ملکيت څخه پيل کيږي او پسې ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وګورو، چې ستاسو کار په کې اړيين دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني غونډاله په نومونه پیلیږي، خو لاندې پښتو یې په خاوندوالي پیلیږي، پسې نوميناتيو راځي بيا خاوندالی پسې داتيو پسې خولي باندې پرېکړه نه کوم، چې د ګرامر له مخې څه شی دی او پسې ورکوي پرېديکات يا کړنه ده.

د پښتو حالتونه يې داسې

د ورور ښځي د ښوونکي لور ته خولي ورکوي.

يادونه: دا پورته غونډله د نوو څېړنو په بنسټ ناسمه يا ناپوره ده، چې اوس يې بايد۔ د ماد څېړنو پهبنسټ۔ داسې وليکو:

د ورور ښځه د ښوونکي و لور ته خولی ورکوي. دا ،، ولور،، د اړونده حالت د نومځاينيوي په ځای راځی او د پسېځاينيوي حالت دی.

د دې پوښتنه به داسې وکړو:

د چا څوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

يادونه: د اوسنۍ څېړني سره به داپورته داسې وليکو:

د چا څوک د چا وچاته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتيو نومونه کړنه.

دلته په پښتو کي د اکوزاتيو حالت ګومان مي دی نه شته .پوښتنه دا ده، چي ايا موږ د اکوزاتيو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو يوه موضوع بايد وي .په الماني کي هم کله کله داتيو د اکوزاتيو سره رآځي .په پورته غونډاله کي خولی په الماني کي اکوزاتيو دی، خو پښتو کي داسي برېښي، چي نوميناتيو دی، و بيا هم پوره څېړني ته يي اړتيا شته.

نوموی کېدی شي د چا/ د څه شی له ؟ له لاري وپوښتل شي.

دا حالتونه چي پيژندل – او څېړلکيري د همدې پورته پوښتنويونو له لارې کيري.

يادونه: داحالت او غونډلي يي پهپښتو ژبه کي د پرېکړوني د حالت دی، چي روښانه کيري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې نومځاینیوي او حالتونه:

ما تراوسه (ما ،،پورې،، د مخه ورسره نه وو لیکلی، چې بې له ،،پورې،، څخه ناسم دی) له تاسو سره د الماني نومځاینیوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې لیکنې ګډې کړې .راځئ، چې وګورو، چې دا به په پښتو کې څنګه وي .دا به هم له الماني څخه په ګڼه اخستنه باندې ودانې وي .

یادونه: دا لاندې او دا پسې لیکنې داسې څه بیا راغلي، خو غوره دلته دا ده، چې دا د کلیتیکي حالت یوه برخه ده، چې وروستهپورهڅېړل شوې. داچې دا سوچ بوچ نوې دي، نو ګورئ، چې ما هم ورسره څومره ستونځې لرودې دي. هیله ده ، چې ځانان ژبپوهان به یې سره سمې کړي.

اپنکلیتیکي نومځاینیوي:

یادونه:

۱- دلته تکرار شته، خو لوستلیې ګټور بولن.

۲ – دا لیکنه هم وروسته بیا پوره او سمه شوې. دا به د ما په پای لیکنو، اندم چې سمې شوي به وي. او وبه ګورو، چې دا لیکتیکي یا تکیه-اړ نومځاینیوي دي، چې د پسېځاینی حالت کې کارول کیږي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ تړلي دي.

په پښو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو موږ مې (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، یې مو د مخه وڅېړل، چې د فارسي بیا د خاوندوالي نومځای نیوي، ګډ، په دې پوهېدنه چې مې، دې د پسېځینیوي څخه بیلدي. دا هم وروسته څېړل شوي او سم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د څنګه والي نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

یادونه: دا تکرار دی، خو شاید لږ څه نوي ولري، بیا هم که زه سهوه وم بخښنه به وي.

اینکلیکي نومځاینیوي یوه کیدنه لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډده کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویي منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

- کړنویي + ځانیز پسېتړی په وینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

- ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لږ ترڅېړنې لاندې(دلته مې،، تر،، لیکلی، خو ناسم دی. سم یې ،، د ،،) ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

د او پورته د مخه راولي سره بیا راغلی، خو پام ورته وکړئ. د ما یې لرېکولو ته زړه نه کیوږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کاسوس رېکتوس او کاسوس اوبليکوس کارونه

يادونه: دا لاندې څېړنبرخه نيمګړې ده، خو وروسته په نور ليکنو کې پوره شوې.

کاسوس رېکتوس د نوميز او اکوزاتيو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کيږي. يوه ځانګړنه شته او هغه داسې ځانيز نومځاينيوو کې اوبليکوس د الماني و اکوزاتيو ته کارول کيږي. کاسوس اوبليکوس تل کارول کيږي، که يو اډپوزېشن په نوم تکيه کوي. ځانګړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زيات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبليکوس د تېروخت بڼه کې نوميز حالت کې هم کارول کيږي.

يادونه: دلته دې اندونه سره ګډ شي. دا څېړنه بل ځاى کې پوره څېړل شوې.

دا نسبتي وى و پسې ځاينيوى ياپوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دئ. د الماني داتيو ځنګه والي ته انډول دئ او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بيلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوى) د انګورو (خاوندوالى حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوى) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوى) وتا(حالت) ته (آړيکوى) دروړه.

ګورو، چې دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفيمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

دلته ټول اړيکويونه پسې ځاينيوي يا پوستپوزېشنونه دي.

د مورړ ستونځې له ژبې سره چېرته دي؟

مورړ په رښتيا په خپله ژبه کې ډېرې ژبلاريزې ستونځې لرو. ما چې خپل څه باندې دوه کاله ليکلى وو، اوس و ما ته په ځانګړې توګه په حالتونو کې ډېرې ستونځې ليدل کيږي، چې په اوسنيو ليکنو کې مې سمې کړې.

ما ليکلي وو: زه باغ ته ننوتم. باغ نوم دى. دا حالت ،،باغ ته،، نه کړوني دى. ،،ته،، پسې ځاينيوى دى، نو بايد چې له نوم څخه د مخه د دې پسېځاينيوي اړونده مورفيم ورزيات شوى وي، چې غونډله سمه شي او هغه د يوه ،، و ،، له نوم سره د مخه بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورزيات شي. اوس به يې سم وليکو: و باغ ته ننوتم. نوره به هم ښه وي، که دا زه ورزيات شي، چې ،، زه و باغ ته ننوتم،،. دوه نورې غونډلې.

پخوا مې ليکلي: باغ ته ننوتم، باغ کې ...، د باغ نه ووتم. دا کليوالي دي، خو معياري يا ښهيې ژبلاريزې ناسمې دي. دا به سمې داسې وليکو: و باغ ته..، په باغ کې...، له باغ څخه...

په دې هکله مې ليکنې شته.

د ما يوه هيله: که هر چا يو څه سم وليکل، خو دا د بل چا لپاره پروا ونه لري او ودې منې او ناسمون يې تل بايد سم شي.

لاندې به کليوالي ليکنې او معياري ليکنې سره يا ښه د حالتونو غونډلي سره په ګډه وګورو:

زه باغ ته ننوتم	زه و باغ ته ننوتم.
زه باغ کې يم.	زه په باغ کې يم.
زه د باغ نه لاړم او نور.	زه له باغ څخه لاړم(ولاړم)
دما سره	له ما سره
په ميز شته	پر ميز باندې شته
ما پورې راشه يا	تر ما پورې راشه
تر ما راشه.	تر ما پورې راشه

انګليسي نوموېونه، چې د يوه حالت اړوند دي

بيا او بيا ليکم، تر منځ...، ترمخه، ... او او دا ټول ناسم دي. تر يواځې او يواځې د پسېځاينيوي مورفېشم دی، چې دا پسېځاينيوی يې ، پورې دی او پس.

دا مو هم بايد په پام کې وي، چې پښتو يواځې او يواځې پسېځاينيوي لري او دا دي:

پورې، ته، سره، څخه، کره، باندې، کې، او نور يې تاسو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو او ژبلاريزې ناوبې ستونځې يې

پښتو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده.

ولې ځوانه؟

په افغانستان کې تر ۱۹۳۰ ز ک پورې د افغانستان رسمي ژبه يواځې فارسي وه. په هغه وخت کې د

پښتو يوه ټولنيزخوزښت بنسټ په جوړېدو(۱۹۳۱ زک) ، په (۱۹۳۲) د کابل پوهنتون او په(۱۹۳۷ ز ک) کې د پښتوټولنه جوړ شول، په ۱۹۳۶ ز ک کې د سردار هاشم خان د حکومت په دوره کې پښتو دولتي رسمي ژبې ته پورته شوه، سره له دې، چې په هغه وخت کې پخپله پښتنو هم دومره پام ورته نه دی کړی. په ۱۹۶۴ ز ک د لويې جرګې لخوا پښتو سراسري ژبه ومنل شوه او ملې ژبه هم شوه.

له دې څخه داسې برېښي، چې پښتو ژبې د کار وخت- په داسې لړه سويه- له ۱۹۳۶ ز ک څخه بايد پيل شوی وي او قانوني ، د قانون له مخه يې دا په ۱۹۶۴ ز ک بيا ومنل شو، چې په دې وخت کې ورته پښتانه مشران هم داسې لږ را بيدار وو.

سرلښکر يې:

دا خپله دنده بولم ووايم، چې سر لښکر يې همهغه له اول څخه خدای(ج) بخښلی ارواښاد وزير محد ګل خان بابا وو، چې د هغه وخت د واکوالو سره يې د يوه ورور په څېر اړيکې لرودې، په ژبه او هيواد مين انسان وو او د دې توان يې لاره، چې د ارواښاد رېښتين صيب له خبرو يې دا پنځه د پښتو ستوري هر يو ارواښاد خبيبي، اوربناد بينوا، ارواښاد ربنتين، ارواښاد خادم او ارواښاد.... روزلي او د وينا له مخې يې سياسي ستر ملاتړ وو، خو سره له دې هم دې ژبې لاتراوسه هغه خپل قانوني ځای په دولت کې نه دی نيولی.

د پښتو ژبې وده

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پورته څرګندوني څخه نو همدا لامل دی، چې پښتو ژبه مو په هره پوهنیزه ریښه کې هم پوره ستونځې لري د ژبې تر ژبلار یا ګرامر پورې. د پوهنیزو پوهنتون او د ښوونځي د کتابونو پښتو خوندیونه نه لرو، هغه مسلکي ویيونه یې ټول عربي دي، چې پښتانه یې د پوهېدني سره د پوهېدلو ستونځې هم لري، خو دوی هم په هغه وخت او لاتراوسه څه نه کوي یا څه نه شي کولی، پرته له ما څخه، چې د شمېرپوهنې څلوېښت کتابونه مې په پښتو ژباړلي او لیکلي د داسې څه فزیک سره، د پښتو د دوه ګرامرونو سره او همداسې څه نورو کتابونو سره، دا چې دا کار څنګه شونی وو، دا به په بل ځای کې ولیکم (باور وکړئ او لوړه کوم، چې دا مې د ځان ستاپلو له امله نه لیکم، خو د نورو یې و دې کار ته راهڅونه مې موخه ده).

دا هم باید په کلکه ووایم، چې په داسې حالاتو او دې لړ وخت کې، که څه هم دولتي پوره پاملرنه دومره نه ده ورته شوې، دې ژبې او د هغه وخت دموړ ستورو د نورو هغه وخت ځوانانو په مرسته دې ژبې ته پوره کار کړی.

دلته مې – له دې لیکنې سره- هغه بنسټیزه موخه په پښتو ژبه او ورسره لرلو ستونځوبیو کې ده.

د پښتو په ژبلار کې هغه بنسټیزه ستوځې:

زه به د موړ ستونځې په حالت(پیر، کاسوس یا د الملني فال) کې وڅېړم او په نورو برخو کې هم د دې ستونځو لاملونه ورته دي.

دا چې ژبه مو یوه زړه ځوانه ژبه ده، نو ګرامر یې هم باید د ژبې ځوانۍ ته ورته یا ورسره ځوان وي، دا په دې پوهېدنه چې ژبلار مو له پخوا څخه راته نه دی پاتې - که وي، نو پوره ناپوره به وي- او همدا اوس مو باید چمتو کړی وي. دا چې خپل ګرامر مو لا تراوسه نه لروده او لږ تر لږه په معیاري توګه، نو باید دا ستونځې مو د نورو ژبو په مرسته اوبی کړې وی، چې هغه زیاته ونډه په کې فارسي یا عربي ژبې باید لرودې وی، ځکه چې موړ د هغه وخت ژبپوهان ټولو د هر مسلک هر څه مو باید له فارسي رانیولي وی او هغه مو څه نومونه همداسې مسلکي ، چې لرو یا لرودل هغه لا د مخه له فارسي- چې د موړ یواځنۍ رسمي ژبه وه – رانیولي وي، نو د موړ د هغه وخت پوهانو ته اړین نه برېښېده یا نه پرې پوهېدل، چې د فارسي د ښه بلدتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

له امله پښتو انډول ورته ولټوي او ومومي. پښتو چې د زده کړې ژبه نه وه، خو نه دا چې نابلده بلکه پردۍ برېښېده. موږ د نورو ژبو په مرسته د پښتو ګرامر هم د پښتو د جوړښت سره سم د پښتو ژبلار ترتیبوو، خو د پښتو د نوې منځ یا میدان ته راوتلو له امله مو د پښتو ژبې سره هم باید ستونځې شته وي، چې هغه بیا د ګرامر په لیکلو کې راڅرګندیږي. په دا وروسته وختونو کې هم، که پرته له عربي مو له نورو ژبو څخه د مرستې اخستلو له امله او د ګرامر د توپیروالي له امله، ګرامري ستونځې منځ ته راځي، چې زه به یې په دې لیکنه کې هغه څرنګوالي ته ګوته ونیسم او همداسې له بلې لورې موږ د پښتو ژبلار یا ګرامر د نورو پښتو ژبپوهانو له ژبلار څخه رانیسو او هغو دا کار ځکه سم نه شي کولی، چې دوي پښتو زده کړې، بې له دې، چې سم یې و ژبلار ته وړننوځي. د دې څرنګوالي ته به هم ګوته ونیسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې د حالتونو یا پېر سره لرلې ستونځې

پیل یادونه (ځان ستاینه نه ده، خو اړیین راته برېښي، چې هرڅنګه وي لږ تر لږه ستاسو پام دې دما لیکنو ته راواړم): ما له ښوونځې څخه را په دیخوا له پښتو ژبې سره زوره مینه لروده او اې چې په څلورم ټولګي کې - دامې په یاد دې، چې - د بېګانو سره بلد وم او نږدې دا اخر شپاړس کاله مې په ژوره توګه د ژبې سره کړونی کار پیل کړی او دا هره ورځ ډېر ساعتونه، چې لاس ته راوړنه یې د دوه ژبلار کتابونو لیکل وو، په ژبه کې سمونونه (هغه وییونو ته کتنه شوې، چې موږ یې ناسم کاروو، دا له سلنې څخه نیولې، چې په پښتو ژبه کې ځای نه لري، تر اوبلن پورې، چې د ،، بهیدونکي،، په ځای یې ډېر ناسم کاروي او دا چې د سویي او معیار لپاره کچه کارولکیږي، دا مې باید باور وي، چې د موږ لیکنوکي څوک یا ژبپوهان نه پرې پوهیږي او دا سې نور هم). د دوه ژبلار کتابونو سره مې ژب اړوند اته کتابونه لیکلي په ketabton.com کې یې ګران لوستونکي لوستلی شي او دا مې هیله هم ده، چې که دما لیکنې سمې نه وي، نو ......

اوس هغه ما ژبلاریزې لرلې ستونځې:

بېلګه به همدا له حالتونو څخه راوړو:

موږ لیکو: د هغه نه، د هغه څخه، له هغه څخه او

د هغه سره، له هغه سره.

ما په ،، له ...څخه او د... سره،، باندې یوه ستره لیکنه وکړه، چې دا مې په همدې دوه ډوله ناسم ولیکل، چې ګوندې دا یو دې ،، له،، سره وي او دا بل دې له ،، د ،، سره وي.

دا تر هغې پورې راته سمه برېښېده، چې پوه شوم دا ، د ،، د یو مورفیم په توګه د یوه نوموي (نوم، نومځاینیوی) سره راځې، چې د هغه واکوالی ښایي، له دې پوهېدنه داسې ده، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی، لکه د هغه کتاب یا همداسې د سپین کتاب، نو دا را ته له هغې څخه وروسته سم برېښېده او پسې بیا په دې اند شوم، لکه د موږ ټول ژبپوهان تراوسه پورې، چې دا له... څخه دی، دا په دې پوهېدنه، چې دا یو سنترپوزېشن دی، په دې پوهېدنه چې نوموی یې په منځ کې راځې او د موږ ټول ژبپوهان یې ،،سربل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوستربل بولي،، ، چې زه په رښتيا نه پرې پوهېږم او نه مې چېرته ولوستل، چې ولې.

دا باید ووایم، چې د موږ تول پوهان او همداسې ژبپوهان هم ډېروخت د یوه څه پوره پېژند نه ورکوي او هغه کاروي، چې دا مو هم یوه بنسټیزه ستونځه ده.

اوس هم داسې انګېرل کیږي، چې هغه د انګرېزي from او الماني von لپاره موږ د پښتو انډول ،، له،، بولو یا داسې شاید کله، کله ،،څخه یا نه ډېر کم او که وي، نو له دباندنیو ژبپوهان څخه به ،، له...څخه،، او له ما څخه هم زیات ،، له... څخه،، لیکل - یا بلل شوی وي، چې ،،دما،، وروسته، چې دا د ما میندنه ده، لږ ګوته ورته ونیول شي او لیکنې پرې یو څو لرم، چې د کتلو وړاندیز یې کوم، چې دا په ژبه کې راته د ما یوه ستره لاس ته راوړنه هم برېښي.

له دې سره مې باور دی، چې موږ د پښتو ژبې د دې اړخ ستونځوبیو لار میندلې وي، چې ګران لوستونکي دې هیله ده په غور ولولي،

موږ په پښتو ژبه کې لرو: موږ نومځاینیوي لرو: زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او ... نور او دا په همدې څېره یا په همدې ډول په حالتونو کې د کړونو او پرېکړونو او همداسې نه کړونو لپاره، دا په رد بدله بڼه کارول کیږي، لکه: ته ما وهې، تا زه ووهلم.

په نورو حالتونو کې باید یو څه بل ډول وي (پسې روښانه کیږي، خو دا پوره ژور دما په - همدې هکله - لیکنو کې پوره روښانه شوي).

دلته دی، چې د from او von انډول ،،څخه،، دی، نه ،،له،، او همداسې نه ،،له ... څخه،،.

په دې کله وپوهېدم یا مې کله ورته پام شو؟

کله مې چې دې ته پام شو(وپوهېدم؟؟؟ دا دې لا د تاسو تر مرستو پورې وي)، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلیکوس لري او همداسې کلیتیکي (تر دې وخته پوري مې هم اینکلیتیکي لیکل) نومځاینیوي، نو وپوهېدم، چې دا ،، له، تر، په، پر،، او نور خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري او د نوموېونو سره یوځای راځي د اړوند حالت لپاره، چې هغه حالتونه یې، چې دا یې د نوموېونو سره راځي، اوبلیکوس حالتونه دي، چې بې له دې هم ناسم دي او دا ځانله ما،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه، تا ... او نور یواځې هم په هغو حالتونو کې کومه پوهېدنه نه لري. دې ته به هم وروسته ګوته ونیول شي.

ولې باید دما خبره سمه وي؟

د ټولو په سر کې:

دا پوښتنه هم څکه لیکم، چې د ما دا لیکنې به د موږ په ژبلار کې د لومړي ځل لپاره وي، نو وبه اندم، چې ناسمونونه یا لږ تر لږ د ځنو ادیبانو څه شننیز ګومانونه به ورته پیدا وي، چې دا باید د خبرو له لارې اوبی شي.

یو څه چې د هغه لیکنو په هکله پر پوهنه باندې ودانې لیکنې وي، نو تر هغې پورې سمې دي، تر څو پورې یې چې ناسمون پوهنیز نه وي ښوول او روښانه شوی وي.

د دباندنیو ژبو او د دباندنیو پښتو ژبپوهانو ډېرې ګټې او دا د موږ غوندې لرلې ستونځې.

موږ چې په هره ریښه کې یو څه زده کوو، نو بې له یوې وتلې دباندنی ژبې پوهېدنې څخه دا کار ناشونی دی، که دا ژبه هم وي. له بلې ژبې څخه موږ پوهنیز نومونه هم زده کوو.

چې داسې وي، نو د موږ د ژبې په ریښییزو لیکنو کې ولې تول ریښه اړوند شیان وییونه او نومونه مو د بېلګې په توګه پښتو نه دي؟

د مخه مو دې ته ګوته ونیوه، چې ژبه مو ځوانه ده او د موږ مسؤلو کسانو ته دا د عربي نومونه داسې بلد پرېښېدل، چې په پښتو یې زیات نه پوهېدل او یا ورته اړیین نه برېښېدل او یا یې په کې ببخي فکر نه کاوه، دا چې ولې ډېر نور لاملونه هم لري. دوی ورسره اړیین د خپل پښتو وي په څېر بلد وو. دا حالت تراوسه پورې څکه داسې دی، چې هغه ډېر د لیک لوست خاوندان مو لا تراوسه په همهغه ډول روزل شوي او دا خپله ژبه ورته پخپله یا دومره پوره نه برېښي او اندې، چې دا یې د ژبې وي، خو دې ته فکر نه کوي، چې د خپلې ژبې وییونه یې له منځه ځي. ژبه غزونه سمه ده، خو نه د خپلې ژبې وییونو پرېښودنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبلاریزې ستونځې هم په همدې توګه. مورږ د نورو ژبو په ژبلار یا نورو ژبو نه پوهېدلو، او د همهغه له فارسي یاعربي ژبې له ژبلار مو ګټه اخستې، چې هغه بیا د مورږ د ژبې له ژبلار سره ډېر توپیر لري.

بخښنه. لیکنه را څخه غزیږي. اوس بېرته وموخې ته.

مورږ له دباندنیو پښتوپوهانو څخه - دا اوس دما ورته پام شوي- پښتو ژبلاریز څه هم زده کوو. دا چې دوی یا نور ژبپوهان یې په نورو ژبو پوهیږي او په هغو کې لولي، نو د پښتو سره غبرګ (هغه غبرګ یا غبرګون، چې د مورږ ژبپوهان یې د څه موخې لپاره لیکي، ناسم دی) ګرامري توکي له هغو ژبو رانیسي. ما هم له همغو ژبو دا وماته تر اوسه پورې نا څرګند ژبتوکي لکه چې ژبه مو دوه حالتونه، رېکتوس او وبلیکوس لري، زده کړل او همداسې کلیتیکي نومخانیوي، چې په متِه یې لیکنې اوس تاسو سره په دې لیکنه کې شریکوم.

هغوي هم د پښتو سره دا ستونځې لري، چې له von څخه ،،له،، پوهیږي، چې نایم دی. لنډ دا مورږ ورسره نابلدو کارولو سره دوي هم باید نابلد وي. دوي ژبه باید له مورږ څخه زده کړي، خو دوي د خپلو ژبو کره ژبلار لري، خو پښتو بیا دوي داسې کله بېرته ورکولی شي، لکه پښتانه ژبپوهان.

دا دمورږ ستونځې به اوس بیا داسې لنډ سره وڅېړو:

و حالتونو ته مو په دې لاندې لښتکي کې پام کړی:

حالت	الماني	پښتو
کړونی	***Ich*** schlage dich	زه تا وهم (۱)
پرې کړونی یا نه کړونی	Ich habe ***dich*** geschlage Ich=Nominativ; Dich= Akk. په پورته کې دواړه وختونو کې Ich کړونی دی او dich پربکړونی	ما ته ووهلې پورته :زه او ما کړونی تا او ته پرې کړوني
د خاوندوالي	Mein Buch	د ما کتاب (۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالت

Michاکوزاتیو	Du hast ***mich*** geschlagen	تا زه ووهلم(۱) په دې غونډله کې د الماني اکوز. د پښتو پرېکړونی دی.
دنه کړونيحالت	Von mir	له ما څخه (۳)
Michاکوزاتیو	Für mich	د ما لپاره (۴) دلته اکوز. د پښتو د خاوندوالي حالت دی.

دا دوه که له پیل څخه دا څلور حالتونه.دلته د هر حالت لپاره یوه غونډله راوړل شوه، چې اوس یې لږ څېړو:

د پورته اړونده لښتکیو داسې لږ روښانونه:

له (۱) څخه: ګورو، چې په پورته اړونده پرتو لښکیو کې په الماني یو کړونی او یو اککوزاتیو حالت دی. دا په پښتو کې دوه د بېلو وختونو سره اړوند او همداسې دوه پرېکړوني، خو د ردبدلېدنو سره. که ،،زه،، کړونی وي، نو پرېکوړنی یې بیا په دې حالت کې ،،ما،، دی او که کړونی ،،ما،، وي، نو پرېکړونی یې ،، زه ،، راځي.

یوه بله غونډله: دلته ګورو، چې د یوې ژبې یو څه په بله ژبه څومره ګرامري پوهېدنو له امله ستونځې لري.

بېلګه: I love you; Ich liebe dich ته و ما ته ګران (ه) یې. په انګرېزي کې څه نه وایم، ځکه نه پرېپوهېږم، خو دا په پښتو کې سوچ بوچ بل ډول یا بل څه وایي: ،،ته ګران یې،، پرېکړونی دی و یو چا ته او هغه ،، وماته،، دی، چې دا د نه کړونی حالت دی. دا چې څوک یوه پردۍ ژبه پخپله ژبه ژباړي، نو ستونځې ځکه په کې راځي، چې د هغې بلې ژبې ژبلار سره بلد نه وي. لکه چې، که درې ژبې غواړي – من ترا دوست دارم – په پښتو ووایې نو د پښتو غونډله – ته و ماته ګران یې – نه وایي، هغه فارسي ټکي په ټکي پښتو ته اړوي او وایي، زه تاته دوست لرم.

د حالتونو پرتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني کې لرو: ich; mein; dich; dein

په پښتو کې انډول به نه لیکو، خو وبه لیکو: په پښتو کې لرو: ما، دما، په اینکلیتیکي (په پې راتلونکي، ټینګار پرې شوي وی پسې تکیه) را، چې نورې برخې يې: (را (در، ور) = (له ما، په ما، پرما، او نور). په لښتکي کې روښانه شوي.

د دې د نورو روښانونو لپاره دې د ما لیکنه په تاند کې ،، Klitikum = تکیه اړ نومځاینیوي ،، سرلیک لاندې او په دعوت خپرونه کې د ،، تکیه اړ نومځاینیوي ،، لاندې لوستلی شی.

دما د کتابونو لیکنه له الماني ادبیاتو څخه ده، خو له هغې څخه تل نوي څه د پښتو لپاره زده کوم یا ښه یې: په پښتو کې میندم. هغه ستونځې، چې دا له څه وخت څخه را په دې خوا مې پام ورته راګرځېدلی، هغه دا دی، چې پښتو یواځې پسځاینوي(Postpositions) لري.

دا چې د مور ستونځې د پښتو ګرامر کې شته، د ما په اند هغه ډېرې یې په حالتونو کې دي. ما هم په دې ډېر کار کړی، خو زړه مې لا صبر نه کوي. دا به اوس په یوه لښتکي کې هم روښانه کړم. بیا به یې لاس ته راوړنه وړاندې کړم.

ما په تېرو لیکنو کې د اینکلتیکي نومځاینیوو په هکله ځېړنه کړې وه او په مټه مې دا ښوولي وو، چې په پښتو کې یواځې پسځاینیوي شته.

دا چې پښتو یواځې پسې ځاینیوي، لاندې لښتکی باسو:

پروکلیتیکي نومځاینیوي	حالت اړوند نومځای نیوي	پسې ځای نیوي
را، در ، ور =	له ما، له تا، له هغه او....	څخه، سره، کره، پسې،...
-- =	تر ما، تر تا، ...	پورې(۱)
-- =	پرما، پر تا. ..	پورې(۱)، باندې
-- =	په ما، په تا، په هغه،.....	کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- =   وما، وتا،   ته
وهغه..

یادونه: دا پروکلیتیکي د مخه اینکلیتیکي بللي وو.

که نور څه پورته لښتکي ته ورزیاتېدی شي، نو وړاندیز یې وکړئ.

(۱) پورته لومړنی ،،پورې،، پوله په ګوته کوي او نه ور اخوا. لکه د شپین تر کور پورې.

په دویم ،،پورې،، کې دا د یوه څه پورې نخښتی څه دي. لکه پر کمیس پورې نخښتې خټې.

په لښتکي کې دوه څه د غور وړ دي:

لومړی: دلښتکي لومړۍ ولاړه لیکه له دویمې ولاړې لیکي سره برابر یا برابرارزښته دي،

له دې څخه دا غوره لاس ته راځي، چې یوه د دې لیکنې د اصلي موخې لاس ته راوړنه او هغه دا چې، له، تر، پر، په او نور خپلواکه پوهېدنه نه لري او یوازې د نوم یا نومځاینیوي سره د اړونده پسي ځای نیوي سره غونډاله غوره او موخه ور رول لوبوي. دا نومونو او یا نومځاینیوو سره یوځای د اړونده حالت هغه دا ورزیات نومځاینیوی جوړوي یا د حالت اړوند نومځاینیوی او که څنګه یې وبولو، دا نوم د مشورې دی.

دویم: د لښتکي په دریم ولاړه لیکه کې پسېځای نیوي دي. دلته مو وښول، چې پښتو یواځې پسې ځاینیوي لري او بس.

زه لېږ سترې شوم، خو که د خبرو درته برېښي، راخئ، چې سره سم یې کړو او وړاندیزونه وکړو، چې څه په کې د کار دی.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

کوم سم، ناسم او ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه بېکاره یم(بېکاره نه یم، خو څه کار نه لرم)، له دې امله چې د اند سره ناسم څه وګورم، نو څه پرې لیکنې ته یې ځان اړ بولم.

لاندې پوښتنه کې سم او ناسم څنګه مومو؟

کوم سم، ناسم دی او ولې؟

١ – سبین د طالبانو له بند تر ازادیدو وروسته

٢ - سبین د طالبانو له بند څخه د ازادېدو وروسته.

٣ - سبین د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ١ – ته: ناسم، ځکه چې: دلته له مورفیم ،،تر،، څخه څه نه پوهېدل کیږي او ،، تر ،، پرته له نوم یا نومځای نیوي، څه نه وایي یا څه ور څخه نه شي پوهېدل کېدی. په دې هکله مې دېرې زیاتې لیکنې کړې.

٢ - سبین د طالبانو له بند څخه، د ازادېدو وروسته.

و ٢ – ته: پرېکړه پسې: که ،،رووف د طالبانو له بند څخه وروسته،، وی، خو سمه به وی. دلته نو بیا په

،، ...د ازادېدو وروسته،، ، دلته هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی او په دې وېینبرخه کې سم نه دی، دا څنګه باید وي؟

له ازادېدو څخه وروسته، دا بیا بېرته دا لیکنه ناسموي.

له دې امله ٢ – ناسم. نو

٣ - سبین د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ٣ – ته : ولې باید سم وي:

ځکه چې دا بند د تالبانو دی او نور نو ،،له ازادېدو څخه وروسته،، سم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بېلګه: د سپینغر د کور له لېدلو څخه وروسته

راځی، چې و دې ته نور هم په ګډه پام وکړو.

په ژبه کې د سم او ناسم ښوونه

د م ک ملګرو څخه مې دا لاندې پوښتنه کړې وه:

روزه مو نېکمرغه.

کوم سم دی او ولې؟

۱ ــ یما، یتا، د هغه

۲ ــ زما، ستا، د هغه

۳ ــ د ما، د تا، د هغه

دلته یې ځواب

له ټولو راته ګرانو د م ک ملګرو لوي ښتن مو راته روغ لره. د دې به بخښنه کړی، چې ستاسو یو اند او د ما بل اند دی.زه به دا خپل اند داسې روښانه کړم:

مورږ د یوځه د روښانه کولو یا د سم ښولو لپاره دا دوه غوره دښوونې څه لرو.

ژبه پیداېښتې ده، نو ښوونه به یې په پیداېښتوالې کې څېړو

-- پیداېښتوالی

-- ټولیزوالی(که یو څه پیداېښتي نه وي). ځنې ښونې چې کیږي، د هغه غوښتونې د ټولیزوالي په بنسټ کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- بل ډول څوابونه یا ښووني هم شته، چي هغه دلته بیا سیده او ناسیده ښووني دي، چي ډېر نه پرېغږېږو.

-- پېداښت کي تل پیداښتي لاري شته، چي له هغو څخه هر څه روښانه کیږي. دا چي ژبه پیداښت دی، نو هرو مرو باید د هر څه لپاره یوه لار ولري.

-- مور خو دا دري ډوله کلیوالي ویښي لرو. دا خو درېواړه د پیداښتي ژبلارې له امله سمې نه وي او که غواړی معیاري نه وي.

-- د ټول د م ک ملګرو څوابونه ورځني وو او ځني وایي، چې د ښنتو ټولنې د پرېکړې سره سم دي.

-- دا چي زیات کسان دې دویم ته سم وایي، نو هرو مرو دې دا سم هم نه وي، که ناسمون یې ښودلکېدی شي.

-- دا چي کومه ټولنه پرېکړه کوي، دا به ووایم، چې دا هم لار نه ده. که ژبه پیداښت وي، نو باید د سمون لپاره یې پیداښتي لارې شته وي.

-- غواړم دا وښایم، چي دریم سم او ژبلاریز دی. ولې؟

-- مور پوهېږو، چي ،، د،، د خاوندوالي یا اړوندوالي مورفېم دی، نو له دې امله دریم ژیبلاریز سم دی.

-- ټولیزوالی: د دې دلیل راوړل نور اړیین نه دي، خو په زیاتو پوهنو کي دا هم د غوره دلایلو څخه راوړل کیږ، چي د پیداښت سره همغږی دی. نو که داسي وي، دا د ،، د ،، خاوندوالي مورفېم له امله دا ټولیز هم دی او په ټولو کي دا ګډ هم دی.

-- یوه ښوونه یا یو دلیل تر هغې پورې سم دی، تر څو یې چي ناسموالی یا په بل ډول مخامخوالی نه وي ښوول شوی. دا پوهنیزې لارې چارې دي. له دې همداسي پوهېږو.

رابه شو اوس سیده ناسیده ښوونو ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- سیده ښوونه: ۳ –م سم دی. دا به ښایو. ومو ښوول، چې ۳ –م ځواب ډیپداپېښت سره سم دی او همداسي تولیز دی

-- ناسیده شوونه. که موږ وښایو چې ۳ - م ناسم دی، نو باید ۱ – م یا ۲ –م سم وي.

دا د پورته دواړو پیداپېښتي او تولیزوالي ښوونو سره مخامخوالی دی، نو دا ناسم دی او ۲ – سم.

دلته مې تاسو لږ د شمېرپوهنې ښونو سره هم ستړي کړی.

هیله ده، چې مرسته وکړی، چې یوې لاس ته راوړنې ته راشو.

دلته دې بیا هم رېکتوس او اوبلیکوس ته پام وي او یو بل

اینکلیتیکي نومځاینیوي:

پیل یادونه: د دې سرلیک لاندې مې اینکلیتیکي او پروکلیتیکي یو ځای راوړي، چې په پیل کې مې لا نه وو میندلي. بل ځای کې مې سم لیکلي) د پښتو ژبلار حالتونو کې بل ډول یا اینکلیتیکي نومځاینیوي هم غوره رول لوبوي، چې دلته به یې وڅېړو.

پېژند: اینکلیتیکي نومځای نیوی یا پسې تړلې یا نښتي نومځاینیوي

-- مې، مو ، دې ، یې او

همداسې

-- را، ور، در دې، چې په دې توګه کارول کیږي:

مې، مو، وې، یې په ولاړ یا کړوني حالت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- کتاب مې(مو، دې، يې) واخست

په ولاړ نه اينليتيکي حالت کې

-- ما(تا، هغه ....) کتاب واحست

په پراته يا د خاوندوالي حالت کې

-- کتاب مې(دې، مو، يې) شين رنګ لري

په خاوندوالي نه اينکليتيکي حالت کې:

د ما (د تا، د هغه....) کتاب شين رنګ لري.

يادونه: له پورته بېلګو څخه راته جوتيږي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دى.

په پراته حالت کښې

پروکليتيکي نومځاينيوي بولو: دا نومځاينيوي را، در، ور

-- را(در، ور) څخه(سره،کره، کې، باندې، پورې، ته)

په نه اينکليتيکي - يا دا اوس په پروکليتيکي نومځاينيوو په بنسټ دې حالت کې لرو:

-- له ما (له تا، له هغه....) څخه (سره، کره)

-- پر ما (پرتا، پرهغه،...) باندې باور وکړه.....؟ ...

-- تر ما (تر تا، ترهغه،...) پورې ځان راورسوه....؟ حالتونه bis zu mir

-- پر ما پورې خاورې نخښتي . .....؟.... auf mich

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- پر ما باندې

-- پر ما پسې

-- په ما(په تا، په هغه.....) کښې .

يادونه: په پورته دوه غونډلو کې دا،، پورې،، پسېځاينيوی د ،، تر،، او ،،په،، سره راغلی. دلته يې نو توپير بايد وي او هغه څه دی؟ که په الماني يې واړوو، نو داپه بيلو حالتونو کې راځي.

همداسې ،، په ... پورې،، او ،، په ... کې،، دا دې هم سره توپير شي، خو د دوي توپير داسې دی، لکه،، د له...څخه، -... سره آو ...،،

يادونه: دا،، تر،، د موږ ژبپوهان او ليکوالات ډېر ناسم کاروي. دا بلځای کښې ناسم دی.

-- وما(وتا، وهغه،...) ته. ومخ ته. و شا ته.

يادونه: له پورته څخه دا راته روښانه يا جوتيږي، چې له، په، پر، و، تر په ډول جونونه يا کارونه يا څه ور څخه پوهېدنه نه لري او د اړونده حالتونو مورفېمونه دي.

د را، در، ور مې بيا خوب په لغته وواهه:

لرو: له کړنوييونو سره: اخستل، وړل: را (در، ور) يو څه واخسته(ونيوه، پورته کړل،) همداسې را-،در-،وروړل، - د کړنويي له نورو بدلونونو سره - او داسې نور هم.

پام: په پروت حالت کې دا کړنويي ،،وړل،، يو لوريزوال کړنويي دی او چېرته چې وړل کيږي يو ټاکلی ځای دلته، دغلته او هلته يا يو ټاکلی چېرته په نخښه کوي.

-- که پوښتنه کړو، نو: چېرته وړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

که پوښتنه وکړو، چې: چا کتاب راواخسته، نو ځوابې

-- ما-،تا-،... هغه کتاب راواخسته

یادونه یا پام: دلته دې په ټول ګرامري اړوندوالي فکر وشي. که نومونه، نومځاینیوي یا لنډ کړوني هم ورسره وي، دا را، در، ور ورسره راځي.

-- په دې هم پام وشي، چې دا څه ډول کړنوییونو سره راځي.

-- له دې کړنوییونو سره حالت کړونی دی، چې ما، تا ...او همداسې مې، دې، یې کتاب را-، در- ، ورواخست، دروور.

ستونځې: په کومه ژبلاریزه ډله کښې راځي او ولې:

-- کتاب مې واخست

-- کتاب مې را(در، ور) واخست.

-- ما کتاب را(در، ور) واخست.

-- ما کتاب وتا(وما، و هغه) ته واخست.

-- ما کتاب وتا(وما، و هغه) ته را(در، ور) واخست.

نه پوهېږم، چې په هکله یې څه لیکل شوي او که؟ که وي او راسره ګډ مو کړل، نو ډېره ښېکي به مو وي.

د ما په اند به دا را-، در-، وراخستل به د ورسره ویلې شو یا اینکلیتیکي نومځاینیو سره خپلواک کړنوییونه جوړوي.دا د ژبې سره مرسته اړیینه راته برېښي. که کار پرې شوې وي، هیله ده راسره ګډ یې کړي.

که ولرو: دما(د تا، د هغه...) لپاره؟؟؟؟؟؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته یو ډول ستونځې شته: که دا کوم حالت وي یا حالت وي، نو له دې سره دا اینکلیتیکي نومځاینیوي نه راځي او که په الماني انډول ولیکو، ټیک داسې ده: für mich, für mein Herz او دا په الماني کې د اکوزاتیو حالت یاځنګه والی دی.نور یې: auf mich, auf mein Kopf او نور. پښتو یې : پر ما باندې، د ما پر سرباندې.پر سر باندې، پرمیز باندې ، د میز پرسر باندې... ګوری.

د الماني غونډلي د الماني په څلورم یا اکوزاتیو حالتکې، خو د پښتو غونډلي د خاوندوالي په حالت کې. د ژبو ژبلاریز توپیر هم پیداېښتي دی.

د پښتو ستونځې او ستونځوبي

د پښتو ستونځې چېرته دي؟

د پښتو ستونځې د نورو په څنګ کې (،،ترڅنګ،، ناسم دی) د موږ د دباندنیو ژبو څخه ......رانیونه کې

--- دا زیاتې ستونځې په حالتونو او پسې ځاینییو کې (وبه ګورو، چې پښتو یواځې پسېځاینیوي لري).

ستونځوبي یې په دې کې دي، چې موږ بایدله باندنیو ژبو څخه د لارو میندلو په هکله ګټه پورته کړو، خو د خپلې ژبې ژبلارې د لاري په بنسټ بیا خپلې ستونځ اوبی کړو.

هغه سترې برخې، چې د ما په اند مو دستونځو سره مخامخ کوي، یوه یې حالتونه دي او بل مخ-،پسې – یا سنترځای نیوي، چې وبه ګورو موږ یواځې پسې ځاینیوي لرو او بس. دریم یې کېدی مختړي او ورستړي یاپسېتړي وي، چې زه ډېر څه په کې نه لرم.

دا چې زه په الماني پوهېږم او درې، نو داسې لږ به بیا پښتو له دې ژبو سره پرتله کوم او په مټه به یې خپلې ژبې ته سم څه په خپله ژبه کې لټوو او دا چې ژبې پیداېښتي دي، نو هرو مرو د هرې ژبې انډول په هغه خپله لار یا ژبلار شته. په دې هکله مې پوره لیکنې کړي، خو بیا هم:

لومړی: په لومړي پل کې به د الماني حالتونو ته پام راوګرځوو: په الماني کې څلور حالتونه یاځنګوالي شته، چې بې له شننې او یواځې بېلګې ورکونې سره به بسیا ومنو.

١ : نومیناتیو: زه راغلم. زه خورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نوميناتيو يا نوميز يا کړوني غونډلو کې مو دوه ډوله – وخت اړوند- ؟؟؟؟ کړوني زه او ما سره بدلېږي. کړنبدلونونه لرو.

-- هغه چې دا نوميناتيو زه او ما يې په اوس او تېر مهال بدلېږي: دا هغه وييونه دي چې ته يو څه کوې او پرېکړوني (او که نه کړونی؟؟) ته اړتيا لري يا پرېکړونی لري.

زه ډوډۍ خورم. ما ډوډۍ وخوړه.

زه لرګی رااخلم. ما لرګی راواخست.

زه لرګی وهم. ما لرګی وواهه.

-- هغه چې په نوميناتيو غونډلو کې يې زه په ما نه بدلېږي: هغه غونډلې چې نوميز کړوني ته اړتيا نه لري يا پرېکړونی نه لري.   ؟؟؟ ترانزيتيو او اينترانزيتيو،، ؟؟؟ کې دې پام وشي؟؟؟

-- زه راځم، زه راغلم.

-- زه ودرېږم. زه ودرېدم.

۲ – پرېکړونی: دا په يو څه يا چا څه کيږي..................

مرسته !!!

--- په را(در ور) څخه(سره، کره، پورې، ته، کې، باندې...) کې دا را، در، ور اينکليتيکي نومځاينيوي دي، چې د پروت حالت يوه حالت په نخښنه کوي او دا ټول د الماني ژبې داتيو حالت ته ورته دي.

--- په تلل کې، که د تلل په ځای راتلل وليکو، نو ليکو چې: زه راغلم، ته راغلې او هغه راغی،...

ګورو چې دلته –غلم،--غلې،--غلي او همداسي را، در، ور په دې وييونو کې څه پوهېدنه نه لري، نو لاس ته راوړنه به دا وي، چې دوی يو د بل مختړي او ورسترې دي يا به دا وواېو، چې دا راتلل، ... يو خپلواک کړنوی دی او دا راغلم او نور يې بدلونونه دي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې څخه باید داسې وپوهیږو، چې دا باید د هغه حالت د را، در ، ور سره بدل نه شي.

دلته دې ګران ژبپوهان او نور مینه وال مرسته وکړي، چې همداسې یا بل ډول باید و ښوول شي یا ونومول شي.

پروت حالت

په پښتو کې اوبلیکوس – یا پروت حالت لرو، کله چې نوم او نومځاینیوی سره اړونده ادپوزېشن ـ (که پسېځاینیوی یاپوستپوزېشن) ولري.

دا پېژند چې اوبلیکوس اړوند ادپوزېشن(مخځاینیوی، سنترپوزېشن او پوستپوزېشن) ولري، خو د ما د څېړنو له مخې پښتو یواځې د اړونده اوبلیکوس حالت لپاره یواځې پوستپوزېشن یا پسېځاینیوي لري.

د دباندنیو ژبو څخه داسې شنني لرو، چې نوموېي اوبلیک حالت کې دی، که اوړوند یې یو ادپوزېشن ځای شوی وي.

دلته دې ته اړتیا شته، چې وګورو، اړونده حالتونه کوم ادپوزېشنونه لري.

ما په خپلو لیکنو کې دا ښوولي، چې موږ د اوبلیکوس یا پروت حالت کې یواځې پسېځاینیوي لرو.

د دې ښوونو له مخې، چې پښتو ژبه ادپوزېشنونه له ډلي څخه یې سنترپوزېشنونه ولري، نو موږ به په لاندې غونډلو کې

له ځلمي څخه (سره،کره)

تر تا پورې

په کور کې

اونورو

که ولرو: له ...څخه(سره، کره) ، په... کې. تر... پورې سنترپوزېشونه وي، حو دا مختړي یې د نوموېونو اړونده مورفیمونه دي، چې خپلواک څه ترې نه پوهېدل کېږ. او دا د نوموېونو پسې چې راځي، پوستپوزېشنونه دي.

مختړي، وروستړي، سربل او وستربل(زه په رښتیا نه پرېپوهیږم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره ستونځې

په پښتو ژبلار - ژبه کې دموږ غوره ستونځې او د تولو ژبپوهانو، ژبپوهاندانو، ژبمینه والو او لیکونکو ستونځې څه – او کومې دي؟

دا تولې ستونځې، چې بنسټیزې دي او تراوسه ورته چا پام نه دی کړی، هغه حالتونه یا ځنګه والی او کهغواړي اړیکوییزې ستونځې دي، چې پهپښتو کی نه – نهښپړې څېړل شوي او یا نه سم تربیوهېدلي. دامې زیاتې روښانه کړي او اوس به یې هم داسې لنډې په ګوته کړم.

د ما مېدنې: په لومړي سر کې مې دې ته پام شو، چې د پښتو په حالتونو کې موږ یواځې پسېځاینیوي یا پوستپوزېشنونه لر. اوس مې د لومړي ځل او لومړي کس په څېر دې ته هم فکر شو، چې پښتو یواځې دا داسې وروسټړي یا پسي تړلې یا نښلول شوي لري، خو مختړې هم نه لري. دا خو د ما له لورې داسې لږ زیاتې هم برېښي، خو داسې ده.

لکه – وال: لیکوال، غروال، کوټوال او همداسې. لیوالتیا، زړورتیا، سپینوالی، توروالی. دا چې کوم یې له کومو ژبتوکو سره راځي، هغې ته دې ګرانلوستونکي هم پام وکړي او زه به یې هم ولیکم.

ډاکتر ماخان مېرى شینواری

د پښتو ځنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

دا ځنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو:

١ – نومیز ځنګه والی:(ځوک، چا)، (څه)

٢ – د خاوندوالي ځنګه والی: (د چا، د څه)

٣ - داتیو ځنګه والی: ا - (له چا) ، (له څه)،ب - (وچا)،(وڅه) پ – (په چا، په څه)، ت - (پر چا، پرڅه)....

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونومو، یا نومول شي(که وي) . دې نورو کې -ګومان مي دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، ځوک، څه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول دي، څو ۱ – د کړوني په څنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په څنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته ولاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکۍ (پرسر)«۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پیرونه او که غواړۍ حالتنه دي.

دا پورته پیرونه یا حالتنه په پښتو: ۱ – په پښتو کې رکتوس یا کړونی حالت دی او دا نور ټول اوبلیکوس یا پراته، ژوړند یا ښهیې: نه کړوني حالتونه دي او نور.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنګه والی لیکلی، باور وکړۍ، چې دا حالت هم راته پیچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایي او که څنګه؟

که دې کې هم هر څنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

د ما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

سنترپوزېشن؟؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما په خپلو ليکنو کې په ځانګړي توګه د حالتون او اړيکويونو له امله، چې په هکله مې يې څوليکنې کړي، پوره ناسمونونه هم کړي، خو دا هغه ناسمونونه دي او ګومان مې دئ دا اوس به مې لږ. د واک لاندې راوستي وي او سم به وي او دا لا تراوسه پورې د موږ ژبپوهانو همهغسې ليکې، سره همغږي شوي نه يو، خو بيا هم د ژبپوهانو مرستې ته اړتيا شته.

زه تر اوسه پورې په دې اند وم، چې ګونديې دا لاندې چې څه ليکم، سرکوم پوزېشنونه يا اړيکويونه به وي، خو راته چوته شوه چې داسې نه ده. وهر يوه ته به پام وکړو، خو دا ولې؟

زه چې څه د پښتو ګرامر په هکله ليکم، هغه د الماني په مرسته دي او نه پوهېږم، چې په پښتو کې به دا هم په دې غزونه ليکلي او څېړل شوي وي، که نه؟

ما په خپلو پخوانيو ليکنو کې هم دا هر څه د وړانديز په توګه ليکلي دي، خو دا چې په پښتو کې يې په هکله ماته څه نه دي څرګند او يا نه شته، نو تېروتنې به په کې وي او دانو يواځې يو کس شايد ونه شي کړی، مرستې ته اړتياشته.

که تاسو د څنګه والي يا حالتون او همداسې د پرې – پوست – سرکومپوزېشن په هکله پوره څه لرئ، نو هيله ده، چې دابه راته زما په برېښنا پته راولېږئ، چې زه به مو د مننې پوره وړی وم.

داکتر ماخان مېرې شينواری

کابل ته که و کابل ته

پوښتنه وه: ،،کابل ته ورسېدم،، او که ،،وکابل ته ورېسېدم،، کې

کوم سم دی؟

ډېرو ګرانو! باور وکړئ، چې ستاسو وخت لکه څنګه چې دما وخت ډېر ارزښت راته لري او هېڅ وخت به ستاسو وخت له بېځايه پوښتنو سره تېر نه کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو پوهېږم، چې دا پوښتنه به زياتو او په ځانګړي توګه پرته له کندهار څخه د نورو ځايونو اوسېدنکو ته آن چې لږ ناروا وبرېښي. موږ ورسره سوچ، بوچ نابلد يو. دا هم - لاتراوسه په دې اند يم- چې د لومړي ځل لپاره د ما ژبلاريزه ميندنه ده، نو له دې امله يې بيا بيا د ما دا ډول ليکنې د ګرانو لوستونکو سره کړوم.

کوم سم دی؟

،، وکندهار ته ورسېدم،، سم دی.

ولې؟

موږ په پښتو کې دوه ډوله حالتونه لرو.

لومړی-- رېکتوس يا ولاړ حالت او يا کږونی حالت دی، پوښتنې يې:څوک لو کوي او چالو وکړ.

دويم-- اوبليکوس، چې ما پروت حالت بللی، چې کړی شو زوړند يا مائل- يا نه کږنی حالت يې هم وبولو. هغه ټول نور حالتونه خوندي لري، چې پښتو کې يې لرو او په خواشينی بايد ووايم، چې نومونه يې نه شم ايښولی او غواړم هم نه، خو داذا لاندې يې د الماني داتيو حالت ته ورته دي، خو هرو مرو د پښتو او په ډېرو لارو، چې غوره يې دا لاندې دي:

يواځې بېلګې يې راوړم: له کابل څخه(سره، کره)، پرکابل باندې، په کابل کې، تر کابل پورې، وکابل ته او نور.

په پورته کې ،، له، پر، په، تر ،و ، او نور مورفېمونه دي، چې خپلواک څه نه وايي يا څه ترې نه پوهېدل کيږي، خو د نومونو او نومځاينيوو سره يوځای حالتونه جوړوي او

،، څخه ، سره، کره ، کې، باندې، پورې، ته او نور،، پسې ځای نيوي دي، نو په پورته کې ،، کابل ته،، به د دې ژبلاريزه ښوونې په بنسټ رېکتوس يا ولاړ حالت وي، له دې څخه دا پوهېږو چې څه به کوي، خو څه نه کوي، نو له دې امله ،، و ،، بايد ورسره وي، چې ،، وما،، يا ،، وکابل،، اوبليکوس يا پروت حالت دی، چې له دې امله ژبلاريز سم دی. په هکله يې د ما ،، د پښتو ژبلار(د ښوونځي لپاره ،، کتاب کې هم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې څوک يو څه ځنګه بولي يا وايي، نو غوره نه ده. دا چې يو څه پوهنيز ځنګه دی داغوره.

د پوهنی بنسټيزه وينا: يو څه تر هغې پورې سم دي، تر څو يې چې چا مخامخوالی نه وي ښوولی. نو دا هم تر هغي پورې سم دی، تر څو پورې يې چې چا مخامخوالی پوهنيز نه وي ښوولی.

ډېره بخښنه به راته کوي، چې په دې روژه کې مو ستړي کوم. لوي ځښنم راتهروغ لره او راڅخهزړهبدپ نه شی. د کمنتونو مو ډېره مننه

لنډ: د روانونو لپاره څه غونډالي:

١ - هغه زه ووهلم.

٢ – د هغه کور

٣ – ما وهغه ته کتاب ورکړ.

۴ – ما هغه ته کتاب ورکړ.

موږ دوه ګرامري حالتونه لرو:

يو: رېکتوس يا ولاړ حالت. دا کړونی حالت دی.

دويم: اوبليکوس، چې ما پروت حالت بللی، خو کېدی شي زوړند حالت يا نور هم ښه، نه کړونی حالت هم وبلل شي.

روښانونه:

په ١ – کې: هغه کړونی يا رېکتوس حالت دی او زه پرېکړونی يا اوبليکوس حالت دی، چې په الماني کې دې ته اکوزاتيو حالت وايي.

په ٢ – کې: د هغه کور ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی او ،، د هغه،، د خاوندوالي حالت اړونده نومځاينيوی ورسرهيي اړونده ،، ېږ ، دی. دا پروت – يا نه کړونی حالت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۳ – کې: ،، ما ،، ولاړ یا کړونی حالت او ،، و ،، د اړونده حالت مورفېم او ،، وهغه،، اړونده حالت ته د نومځاينيوي په ځای دی.

دا پروت حالت دی.

په ۴ – کې: ،،هغه،، يوائې د کړوني او يا پرېکړوني لپاره په اړونده غوندالله کې راځي، چې له دې امله کليوالي ويېنه او معياري يې د ،، وهغه ،، سره ده.

پوهنيزه وينا: يو څه تر هغې پورې سم دي تر څو يې چې مخامخ شننيز نه وي شودل شوي

کازوس رېکتوس او کازوس اوبليکوس

پيل يادونه: ما په دېرواره حالتونه ليکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپير لري. ما پخپله دېرې ليکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبليکوس

Ca|sus rec|tus,د رکتوس – يا ولاړ حالات

ويي پېژند: ژبنيز نوميز Nominativ ولاړ حالت کليمي سرچينه: لاتين "casus rectus" ،،نبغ، ولاړ حالت يا څنګه والی،، ، همغه پرېپوهنيز يوناني "ptōsis orthē" مخ ته لرو.:

مخامخ ويي يې Casus obliquus اوبليکوس حالت دی.

نوميز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ويل کيږي.

— په بنسټيزه توګه دې ته مخامخ يا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبليکوس دی، چې څنګيز، ننوتي، پروت، ... حالت دي.

(Casus obliquus (Deutsch

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبلیک ځنګه والی:

ویی تربپوهېدنه/ پېژند:

۱ – ژبنیز: نه ولاړ -، پروت –، ننوتی – ، وتلی او یا کوږ ځنګه والی (حالت). له دې امله به بسیا وکړي، که پروت حالت یې وبولو.

اوبلیکوس یا پروت ځنګه والي دا لاندې ځنګه والي خوندي لري:

بلواک ځنګه والی: جینیتیو، داتیو، اکوزاتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غږیز

د کلیمې بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا – ځنګه والی، چې یوناني پوهېدنه یې هم همدا ده

بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولاړ، زوړند یه پروت ځنګه والی.

۱ – کازوس اوبلیک جینیتیو، داتیو او اکوزاتیو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور ځنګه والي هم شته، لوریز، چې وروسته پوره څېړل شوي دي، **د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.**

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل یې بد نه دي.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

اینکلیتیکي نومځاینیوي یوه کیدنده لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډډه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویې منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پربپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

– کړنويي + ځانيز پسېتړی په وييزنڅ او ليکنڅ کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

– ځانيزمختړي نومځاينيوي يا اينکليتيکي نومځاينيوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ د څېړنې لاندې ونيسو.

دا نومځاينيوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

 که غواړې عکسونه درته ښايم. که غواړې وتا ته عکسونه ښايم.

دا نسبتي وی و پسې ځاينيوی ياپوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دی. او د الماني داتيو څنګه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څېر د موخه لور (چېړته) دنده لري. بيلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وتا(حالت) ته (آړيکوی) دروړه.

ګورو، چې ټول اړيکويونه پسېځاينيوي يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اينکليتيکي نومځاينيوي څلور دندې: دې، مې، مو، يې....

دا څلورواړه په يوه ګډوله يا لړی څنګيزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې وليدې او هغه مو، چې وليده دايې وويل:

لوريز نومځاينيوي

لوريز نومځاينيوي: نومځاينيوي را، در، ور يوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوريز نومځاينيوي.

لرو: - (را، در، ور) (سره،څخه،کره، ته، پورې، کې، باندې،...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاينيوي دي او په دويم کې اړيکويونه يا پسېځاينيوي دي، چې په نومځاينيوو پسې تړلي راځي. دا بيا داسې همم ليکلی شو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ما، له تا، له موږ،له هغه......سره(څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر میز باندې یاپر هغه باندې....په کور کې

—— داسې له یوه تورې جوړ نومځاینیوي شته، موږ چې یو څه کوو، په پای کې د هغه کړونې پسې نومځاینیوی(انکلېټیکي نومځاینیوي بلل کیږي(په لیکنه کې یې پېژند شته)) ورزیاتوو یاورسره نښلوو

بېلګې یې: ځم، ځو،ځې ، ځئ، ځي(د دریم کس ن، ښ یو او ډېرو لپاره).

دا یو ویییزې یا له یوه ویي جړړې پوره غونډالې دې.

—— له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاینیوي مخ ته ترل کړي او کړنویي پسې هممهال دا د –م، -ې، -ئ او نور هم ترل کیږي او داسې یووویېزې پوره غونډالې جوړوي: درځم، راځي، ورځم او نور. دا به د روستاړو او مختاړ او – مشوره. څنګه ونوموو. دا لوریز نومځاینیوي، کړنویي سره د مخه ترلې او پسې ترلې یې دا اېنکلیېکتیکي نومځای نیوي دا یوه کړنوویي او دوه وو نومځاینیوو سره په ګډه یوه یوویېزهغونډاله جوړوي.

دې برخه کې هم نېمګرتیاوې شته، چې

یادونه: په دې هکله مې – د ما نوې میندنې کې- هم پوره لیکنه شته

Ablativ (Deutsch) ابلاتیو

ویي پېژند: لاتین ژبلار: ابلاتیو د پرېدیکات نرډې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کیږي. دا داسې کارول کیږي
Ablativus instrumentalis اله ییز ابلاتیو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه یاڅه شي سره،،؟ ، ،، د څه له لارې څخه،، ؟، ،، له چا سره یوځای،،؟

– Ablativus separativus د بېلېدنې ابلاتیو: د بېلېدنې ابلاتیو پوښتنې ته دئ، چې : له کومه څخه،،؟ ، ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاتیو له و چا ته یا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کليمې د رابندونې ابلاتيو په پوښتنه،،په کومه اړيکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځايتاکنيز ابلاتيو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis #

د مهالټاکنې ابلاتيو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ، د،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae

ست- يا ډېرۍ – يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنګه والي يا خوي ابلاتيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په څنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابېلو لاملونو د مخځاينيوى(پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو مورفيم دئ او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دئ. بېلګه : د کور ښکلى باغ.

د غږ کولو حالت Vokativ

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسې يوه ،، ه ،، ترلکيږي(دا خو ځانله د دې سره نه دئ، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې يې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړيه

ملګرى، (اې) ملګريه.

د ښځينه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډېر لباره په ټولیز هتوګه باور لري، چې غږیز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!
ښځې/ (اې) ښځو!

پسې نومځینیوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره لیکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام یواځې د ې ځنې ځانیزو نومځاینیوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځاینیوي)

اشاري نومځاینیوي (رکتوس)

دا، دغه،

نور اشاري نومځاینیوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې ...
دومره ، هومره، دومره...څومره داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې دا،
دغه،دغې،هغه،هغې

لوریز نومځاینیوي: د اړیکویونې سره دا لوریزې ټوټې د پوستپوزېښن د لوریزنومځانیوو کیږي. سره تړاو یا تړنه.

دا لوریزې ټوټې : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په څېر د اړیکویونو په څېر د کړنوییو سره نښلي یا ویلې کیږي. یو څو بېلګې...

پوښتننومځاینیوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم...څومه، څنګه، څرنګه

Indefinitpronomina ((ناتړلی نومځاینیوي

څوک،څه، څو، کوم، یو شی، یو څوک، یو چاته، د یوهچا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار یا ګرامر کې ناتړلي یاخپلواک نومځاینیوي د نومځاینیو لاندېډله جوړوي(برخډله مې لیکله وه، خو د لاندېډلې او برخډلې په منځ کې مې توپیر ته پام نه وو). د و ي دوي مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوګونو یا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ایدنتیتي له نږدې نه ده ټاکل شوې یا د ناټاکلې ګڼون (تعداد) افرادو همداسي په افرادو (یوګونو کسانو) باندې شتونوینا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناتړلي نومځاینیوي د مخ ته تړلو وییونو سره:

هېڅ څوک، هرڅوک، لږڅه، یو څه ، یوڅوک

Unbestimmter Artikelناټاکلي پېژند نخښې (ن،ښ)

یادونه: دا د الماني ژبې یو ځانګړنه ده، په دا ناټاکلی ارتیکل نه شته.

۱ – رکتوس: (ن،ښ)یو، یوه

۲ – اوبلیکوس: (ن،ښ) یوه، یوې

یادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې ګوندې د بېلګې په توګه یوسړی راغی. یوه ښځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې ښځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلارې له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې ښځې. دلته له د یوه مورفېم په څېر راغلی، یو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوې مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ تړلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، یې مو د مخه وڅېړل.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د څنګه والي یا حالت نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

زما (د ما، یما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د ملګرو څخه کړې وه.

لرو: یما، یموږ، یتا، یتاسو، زما، زموږ، ستا، ستاسو، دما، دموږ، د تا، دتاسو.

د ژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

په هکله یا ځواب کې د ګرانو م ک ملګرو اندونو داسې لنډیز:

یو ا: ځنې په دې اند دي، چې ګوندې لیکنې ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

یو: ځنو ته د داسې پوښتنو او لیکنو منځ ته رااچول نا اړین او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې یا ځای اړونده ویپنډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ویل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زموږ، ستاسو غوره شوي او بس.

یوه یادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه لیکم، چې نورو ژبو یا لږترلږه الماني کې یې انډول نه وي. پیداښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنبال. پیداښتي ځانګړنې یې هم ځانګړې لارې لري.

دما د م ک ملګرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې لیکم:

په ډېره خواشینی باید دا هم ووایم، چې زه یو لور او تاسو ټول بل لور یاستئ او دا هم د ما د ملامتئ لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنیز لامل به ورسره وي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرسختي نه ده او که وي وبه ګورو، چې زما لیکنه بیا څنګه ناسمه په پوهنیزو ویناو یا لیکنو اباده ښولکیږي.

یادونه: زه پوهېږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنیز او منلو لامل یې نه پوهېږم، چې کوم دی او ولې؟

ایا په دې ګوته پورته کیږي او که پوهنیز دلایل راوړل کیږي؟

که چا داراته ولیکل چې زما اند ناسم دی او که نه نو څنګه؟

د پوهنې وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي بېلګه، چې د عربي مایع لپاره یې انډول پیدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کیده، چې د عربي مایع انډول پښتو باید ،،اوبلن،، ولیکو، چې دا ډېر ناسم دی او دا یواځې او یواځې د واورو – چې اوبه شوې نه وي- خوي دی او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلایل مې راوړه، نه منل کېده، چې ګوندې زما یې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې ګوندې ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پیداښته شته او پیداښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې لیکنه شته.

د مورڼ ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې یواځې دما ورته فکر شوی او په هکله مې یو کتاب لیکلی، چې د کتابتون.کوم درنې خپرونې کې خور دی.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندې دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلایلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکی منم یې، چې وړاندیز مې دی د ناسمون په حالت کې ډاکتري راڅخه واخلی، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بیایې راسره ومنی او د ستونځو ګاللو لپاره راته د پښتو ډاکتري راکړی. د ما دا ټول کار لړ ترلړه د پنځلسو کالو کار دی.

په هکله یې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (ګرامر(

دویم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه.

تاسوچې همدا شمېروني ته ورکړی، داکتابونه درته درکوي او یایې کتابتون.کوم کې کتلی شی.

اوس دا لاندې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – زه به هيڅکله هم داسې څه ونه ليکم، چې يوه پوهنيزه موخه مې په کې نه وي او زما په اند يو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېځايه نه نيسم.

داسې نه وايم، چې ٪۹۵ کې، ځکه چې پوهنيزو خبرو کې يواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په ياد يې راړم داده، چې ماهيڅکله داسې وی نه دئ کارولی، چې ما جوړ کړی وي او موږ ورسره بلد نه يو، خو زما د ليکنو سره دا نابلدتيا شته، چې دباندنې ويونه په کې يانه شته او يا ډېر کم دي، خو ناپوهوړ څه مې نه دي ليکلي.

۲ – ايا دا لهجه يا بلډول وېينه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ –م کې ګوته ورته نيولشوې.

لهجه يا بلډول ويل نو څنګه وي؟

لهجه د يوه وي ځای اړوند بېلابېلو ويلو ته وايي، لکه: يما، يمو، يتا، يتو، يموړ، يميړ. دلته دا ،، ړ ،، هم په درې ډوله ويل کيږي، چې دا هم بيا درې لهجې يا بېلابېلې ويېنې دي او يا دا: موږ کور ته ځو. يو ډول ويېنه او بله ډول ويېنه يا لهجه بې: ميږ کېر ته څي (که دا مې سمه نه وي ليکلي، راته سمه يې کړئ او ماته به بخښنه کوئ.(

۳ – دا ما چې يې په هکله پوښتلي، دا د يوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکيت يا خاوندوالي لپاره نومځاينيوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرونوم يانومځاينيوی دئ او انګرېزي کې يې my دئ.

د دې لپاره موږ په پښتو کې درې بېلابېل انډول کاروو، چې زما له انده يو يې بايد سم وي، که څه هم پيداښت ناسم څه موږ ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي يا بدليږي.

موږ وايو: لومړی کس: يما،زما،دما،

دويم کس: يتا، ستا، دتا

دريم کس:د هغه (دهغې(

دا درې ډوله نومځای نيوي دلومړي او دويم کس لپاره دي او د دريم کس لپاره ځانله ،، د هغه(دهغې)،، دئ. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله ليکنې کړي، چې ما يې ليکنو ته په خپل ګرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله ليکنې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د دریم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغې)،، سره د یوه وى په خبر نه او بېل لیکلکېدى شي یا کیږي، نو دلته به وو ایو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دئ او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، تولیز کېدنه: که داسې ترې یوه شو، خو په دې لومړي او دویم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلار له لارې سم وي.

نو: له دې دریو څخه د ژبلار له لارې دما، دموږ، دتا د تاسو، د هغه(هغې)، هغوي سم دي او بس.

یادونه یا زماتینګار: تر هغې، چې تاسو ګرانو لوستونکو دانه وي رد کړى یا د دې بل سموالى راته په دلایلو نه وي راښولی، نو دا به سم وي.

و ما ته به بخښنه کوى، که ستړي کوم مو.

په څنګیزه یادونه:

تراوسه پورې مې د خاوندوالي حالت کې یو پوستپوزېشن یا پسېځاینیوى ومیند او هغه ،، لپاره،، دى.

الماني او انګرېزي یې: für and for

پام: دا د ،، پار ،، لپاره یا په ځاى نه دى، نو سره ګډ لیکل کیږي، ځکه یو وى دى او نه ګډوله.

د ،، پار ،، لپاره الماني او انګرېزي هغه غوره یې: because of and wegen

په ژبلار کې نوي میندنې

ډاکتر ماخان میرى شینوارى

پیل یادونه: ژبه پیدابښت دئ او څوک په پیدابښت کې ګوتې نه شي وهلى او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. دا په دې تربیو هېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیدابښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ ــم په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو دژبې په هکله مې میندنې وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر.... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم: څنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ځنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا ځنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز ځنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي ځنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ – داتیو ځنګه والی: ا – (له چا؟) ، (له څه؟)،ب – (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ – (ترچا؟)، ترڅه؟)،

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونوموو، یا نومول شوي (که وي). دې نور کې- ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول دي، څو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمې)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکی (پرسر)«۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړې ځنګه والي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنګه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که څنګه؟ که دې کې هم هر څنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي.
هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دریم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاینیوي.

دا کوم دي؟ دا را، در، ور دي او مې، دې، یې، چې د کارونو یې بېلابېل ځایونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ – موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي یا پوره او که هرڅنګه یې بولې نومځای نیوي لرو:

مې، دې، یې. د دې ،،یې،، نارینه، ښځینه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وایو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د یوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کیږي

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې(دې، یې) سپین دی، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نیوي دي او که ووایو:

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، یې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په څېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومځاینیوي لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

را، در، ور، چې زيات يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګريزي انډول راوړو او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي

ب – ځنګه والي يا حالتونه.

ب ۱ – د خاوندوالي ځنګه والی يا حالت

انګرېزي نومځاينيوي د خاوندوالي لباره

His yuors my

الماني...........................

Sein dein mein

انډول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي

دما دتا د هغه... او نور

يادونه ښځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

(My (mein) house (Haus

کور مې

دماکور

ب ۲ – د داتيو ځنګه والی يا حالت

را – ، در- ، ور – (ځخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړيکويونه ټول د داتيو په ځنګه والي کې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ما – ، له تا – له هغه (هغې) –(څخه، سره، کره) او

پر... باندې، پر (ما، تا، هغه...) باندې او پورې، په (ما، تا، هغه، ...) کې، تر ...پورې، و ... ته

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، – دې، – يې،

انګرېزي نومځري د داتيو لپاره

him   you   me

الماي نومځري د   لپاره

Ihm dir   mir

پښتو نومځري د داتيو لپاره

را   در ور

دا پورته، مرستندوی (؟) نومځاينيوي د يو او ډېرو لپاره هم دي او ټيک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتيو حالت ښايياو دا لاندې يې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه-که راسره ومنل شوه – نوې وي.

څلورم: پښتو ژبه يوازې او يا لږ تر لږه د داتيو حالت کې يوازې پوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر... پورې او نور سنترپوزېشنونه نه دي؟

هغه اړيکويونه چې د را، در، ور سره راځي، بربښي چې بوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېپېوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومځري سره پرېپوّېدنهلري یا یې پهواک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دێ او له مې، دې، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر...، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه،... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دێ، چې دا له، .... په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر موږ تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي، داچې دا له، په، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي داسې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

۲ – تر یا تر ...(پورې) bis; until

۳ – په... کې im, in

۴ – پر.... باندې یا پر auf, of

۵ – و....ته zu, to

۶ – له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بېلګه: سپين راځخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسيږي.

شپين له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسيږي.

دلته دې اړوند دي ته هم پام راواړل، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ورغي هم شته.

دا د څېړلو خونديونه راته پيچلې، خو له ردولو يا مخامخوالي راته ازاده يا خپلواکه بربښي.

بيا لنډ: له، تر، په، پر، خپلواکه پربېږوهېدنې نه لري او د اړيکويونو پهواک کې دي..

هيله ده، چې پر دې باندې به يو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

Klitikum = تکيه اړ نومځاينيوي:

پيل يادونه: تر هغې پورې، چې ما و ځان ته روښانه کړه، دا ليکنه يا همهغه د مادا ډول ليکنې په پښتو کې تراوسه پورې يواځنی دي، چې له دې امله به ستونځې ولري. دا ليکو او په خبرو کې کاروو، خو ېبلاريزه لار سره يې بلد نه يو، نو د خبرو او د پام وړ راته بربښي.
کليتيکې (له زړې يونانيἐγκλιτικόν رابېل شوي تکيه شوی ويي) هغه ويي، چې کليتيکون يا تکيه اړ ويي، په دې پوهېدنه، چې په يوه بل ويي بايد تکيه وي (دا خو هغه ټوليز يا د نورو ژبو څخه رانيولی پېژند دی، دا کېدی شي په پښتو کې بل ډول راشي، چې فکر بايد ورته وشي او دا چې زه ګورم، د پښتو دا کليتيکي نومځاينيوي، چې د ما لخوا انډول داسې راوړل او بلل شوي، بل ډول دي هم، خو دا اوږد او په ګډه فکر غواړي، چې دا نه شته).
هغه وييونه، چې تکيه پرې کوي بنسټ ويي بلل کيږي او پرته له دې څخه تکيه ويي يا مېلمه پال ويی دی. دا ټړن ويي له تکيه اړ ويي سره يو نږدې غږيز ياموزيکي يووالی جوړوي، ډېر وخت phonologisches فونولوژيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویي دی. په دې موخه تکیه اړ وییونه خپلواک او ازاد وییونه نه دي او د خپلواک وییونو او افېکسونو (مختړو؟؟) په منځ کې ځانګړی ځای نیسي. یو لړ کریتیرین شته، چې افیکسونه له تکیه اړ وییونو څخه توپیروي، کېدی شي افیکسونه په بېله جوړونه کې نامنظموالی راولي او په تکیه اړ وییونو کې په ټولیزه توګه بنسټویي کې بدلون نه راځي.

۱ - (دا برخه په څېړلو کې داسې پېچلې بریښي، چې کېدی شي د پښتو او الماني څېړنې سره توپیر ولري، خو زه به هغه زه ورڅخه پوه شوې لیکنه له تاسو سره شریکه کړم، چې پوره کونه یې بیا راتلوکي ژبپوهان په غاړه باید واخستلی شي.)
۲ – په هره برخه کې بېلګې هم نه شته، ځکه چې برته له تکیه اړ وییونو څخه داسې روښانه دا افیکس آو .... ښه نه پېژنم، خو پېژند مې یې در سره سم ګډ کړی دی.

کلیتیکي یا تکیه اړ نومځاینیوي لړو:

تکیه اړ نور هم د هغوي د بنسټونو د ډول له مخې څخه توپیرېږي. هغوي سینتاکتیکي (د غونډلو او غونډلو جوړونو اړوند، د غونډلپوهنې اړوند) ټاکلي یا په یوه مورفولوزیکي کاټېګوري کې رابند وي.

موږ دوه ډوله تکیه اړ ویونه یا نومځاینیوي پېژنو:

۱ – Proklitika هغه وییونه یا ښه یې نومځاینیوي دی، چې پسې راتلونکي ویي باندې تکیه کوي.

۲ – Enklitika هغه نومځاینیوي دي، چې ځانونه د مخه تلونکو وییونو پسې تکیه کوي د مخه تکیه اړنومځاینیوی(pro- klitisch): یو (د مخه تکیه وي) پسې تلونې ویی پورې داسې تکیه وي، چې یوځای یو ویي جوړ کړي.

دا نومځاینیوي ټول درې دي: را، در ، ور.
یادونه: زه چې دا ویونه په ن ج کې ګورم، نو د هغه څه سره چې زه یې له الماني لولم، پوره توپیر لري، چې دا همداسې باید وي هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه اړيينه يادونه: ما دلته د دې نومونو لاندې څېړلي، کېدی شي /به نورو ژبو کې، چې داسې خوی ولري، په هغو کې ښه روښانه شوی وي، خو زه نه پرېپوهېږم. هرڅنګه چې وي، دا څېړلي، چې د هر نامه لاندې وي، ژبنيزه ستونځه په کې نه شته. که دا نوميزه ستونځه بل ډول چا بللې وي يا بولي، له هغې څخه زه خبر نه يم او هيله ده، چې راسره ګډ به يې کړی.

همداسې: دا په پښتو کې لړ د پوښتنې دی، چې له بنسټ ويي سره يوځای يو ويي جوړوي او که څنګه؟

بېلګې يې: را څخه او که راڅخه، را پسې او که راپسې، را سره او که راسره.

د دې نومځاينيو کارونه هم ژبپوهنېز په دوه ډوله وييونو يا تکيهوييونو سره راځي، چې بېل او ګډ ليکلو کې دې هم پام ورته وشي.

۱۱ – د کړونې يا رېکتوس حالت کې

۱۲ – په نه کړونې يا اوبليکوس حالت کې او هلته هم يواځې د پسېځاينيو د مخه تکيه اړ نومځاينيوي دي.

و ۱ ۱ – ته: موږ کړنوييونه لرو، چې په هغو کې پرېکړونی نه شته، لکه: تلل. داسې ويونه لوريز کړنوييونه هم بللکيږي او دارا، در، ور هم د همدې وييونو سره راځي. دا را،در، ور. له دې کړنوييونو سره ګډ يو ويي جوړوي. موږ وايو: تلل، راتلل،ورتلل. درتلل.

که د دې سره موږ يوه کړونې غونډله جوړوو، نو وايوو: زه درځم، ته راځې او هغه ورځي او همداسې زه ځم، ته ځې او نور.

دلته ګوره د ځانيز نومځاينيوي سره دا را،در، ور هم د هغه کړنويي ،، تلل سره راځي.

دا د هغه مې، دې، يې په څېر لکه هلته د هغو لپاره ما، تا، هغه ... او نور راځي، خو په دې کې داسې نه ده، نو څنګه فکر بايد دلته وشي؟

که ولرو: راځي. پوښتنه: څوک راځي؟ ځوابه: زه، (هغه، ته...) راځم (راځي، راځي،...)

دلته ګورو، چې د پوښتنو په ځوابولو کې دا کړننومووييونه ورسره مل دي. داسې برېښي، چې د ځم او ... سره دا را، در، ور بيا نهبېلېدونکي ترلي، دا په دې پوهېدنه، چې د هغو برخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

و ۲ ۱ – ته: دلته دا را، در، ور یواځې د پسېځاینیوو سره راځي. دا چې دا هم ګډ یا بېل لیکل کیږي، د پام وړ دي. موږ لرو: را(در، ور) سره (څخه، کره، پورې کې او نور)

دا بې له دې اینکلیتیکي نومځاینیوو داسې لیکو: له ما (له تا، له هغه...) سره(څخه، کره، پسې) ، په ما (په تا، په هغه...) کې، پرما(پرتا، پرهغه) باندې(پورې)، وما(وتا، وهغه، ..) ته. که نور وي، نو ګران لوستونکي دې ورته پام وکړي.

یادونه: دا څه چې موږ داسې بولو یا ایې د الماني په مرسته یې داسې رااخلم، په الماني کې یا نه شته او یا داسې نه دي، بېلګې یې اړیینې نه بولم.

اینکلیتیکي یا پسې تکیه اړ نومځاینیوي:

پسې تکیه نومځاینیوي یوه شیدنده لري، که هغه په یوه کړنویي پسې ورزیات شي. زیات وخت په خبریزه ژبه کې یا په شعرونو کې ومخ ته راځي او په لکنیزه ژبه کې بیا ډېر یا نه لیکل کیږي.

دا نومځای نیوي دا لاندې څلور دي.

،، مې، مو، دې ، یې،،.

یوه پیل یادونه: موږ لرو: ا - کتاب مې واخست. ب – کتاب مې سپین ی.

ګورو: په ا – کې: په غونډله کې مې کړونی دی، نو له دې امله ،، ما ،، او په ب – کې ،، مې ،، نه کړونی دی، نو له دې امله د اړونده حالت سره سم د هغه حالت یو مورفېم ، چې پهدې غونډله کې ،، د ،، دی د ،، ما ،، سره ور زیات شي، نو له دې امله د ،، مې ،، په،، دما،، راځي. ګوری، چې پښتو ژبه د ژبلار له مخې څومره له یوه څه څخه دوه ډوله پوهېدنې لري، چې دا ،، مې ،، یوه غونډله کې ،، ما ،، او په بله کې کې ،، دما،، دي.

داسې به ومخ ته لاړ شو، چې

۱ - لومړی به درې غونډلې راوړو، یواځې د یوه کړوني سره او بیا به د دې په مټه پېژند ورکړو.

خبره په څوک او چا کې هم ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱ - کتاب مې واخست.
چا کتاب واخستې؟
ما کتاب واخست. له دې لاس ته راځي
ما کتاب واخست = کتاب مې واخست
۲۱ – کتاب اخلم (که پام وکړو، نو په دې روان حالت کې ،، کتاب اخلم،، تکيه اړ نومځاينيوی نه شته او و پوښتنې ته، چې: څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب اخلم، نو د دې لاس ته راوړنه به دا وي، چې دا غونډله ،، کتاب اخلم،، په خپله خته کې سمه يا پوره نه ده او دلته بايد تل ورسره ،، زه،، وي، په دې پوهېدنه چې اړوند کړونی بايد ورسره وي. څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب اخلم.)
اړيېنه يادونه: دا نومځاينيوي، د هغه کړنوييونو لپاره راځي، چې پرېکړونی ولري......
يادونه: ډېر ښه راځي، چې دا غونډلې د پوښتنغونډلو له لارې روښانه شي او داسې سمې هم راځي.

څوک کتاب اخلي؟
زه کتاب اخلم = کتاب اخلم
چا کتاب واخست؟
ما کتاب واخست= کتاب مې واخست
۳۱ – کتاب دې اخلم
د تا کتاب اخلم
څوک د چا کتاب اخلي؟
زه د تا کتاب اخلم.
۲ - په دې حالت کې به هم وګورو، چې څو غونډلې ليکلی شو اودا څنګه؟
۲ ۱ – کتاب مې سپين دی
د چا کتاب سپين دی؟
د ما کتاب سپين دی. له دې څخه و لاس ته راځي، چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ما کتاب سپين دی = کتاب مې سپين دی

له دې پورته راوړنو څخه داسې برېښي، چې دا پسې تکيه اړ نومځاينيوي دا دندې لري.

په ۱ - کې مې، مو، دې، يې د کړنوييونو سره کړوني يا رېکتوس دي او

په ۲ - کې خويوييونو سره نه کړوني دي يا دا د خاوندوالي حالت دی.

د ژبلارې په بتسټ پېژند کې يې داسې هم دي، چې دا نومځاينيوي په خبرژبه کې راځي او په ليکنژبه کې نه راځي.

راځی، چې د دې لپاره لږ تر لږه دا يوه غونډله راوړو او بيايې اړونده پوښتنه پوښتنغونډله راوړو او با د دې پوښتنغونډلې ځواب په همغه تېرې موخې ورکړو. پام ورته کوو:

لرو: کتاب مې يې راووړ.

پوښتنه: چا د چا څه شی راووړ:

ځواب: هغه دما کتاب راووړ.

ګوره چې دا ځواب په همغه موخې دی، خو د همهغو تکيه اړ نومځاينيوو سره نه.

دا ګوره يوه په زړه پورې موضوع ده، چې بايد پام ورته رااوښتی وي.

ډاکتر ماخان مېړی شينواری

د حالتونو نوی څېړنپوهه

بيا ژبلاريزه نوې څېړن-اند يا څېړنپوهه:

پښتو د ژبلارې له مخې څخه هم يوه هکپککونکې ژبلاريزه او نه (پوره) يا ښه يې کمه څېړل شوې ژبه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن د ۲۰۲۲ زکب دسپتمبر ۲۶ د سهار یاشپې ۴ بجې. فکر مې توول د پښتو په ژبلار کې دی او په ژبلار کې دې څېړن اند (د څېړنې په بنسټ اند ته) ته ورسېدم:

پښتو یوه ډېر ښه روښانه ژبلار لري.دا چې ژبلار په ژبو کې د ژبې د جوړښت شته لارې څېړي، نو زه تل له یوه اند څخه وبل ته ځم او د نوې څېړنپوهې سره مخامخ کېږم، چې هغه له تاسو درنو لوستونکو سره ګډوم.

په پښتو چې زه تراوسه پورې له پښتنو څخه لیکل شوي ژبلار سره داسې لږ. بلدنیا لرم او د پښتو ژبلار د ترتیب لپاره مې زیات د ژبلار لپاره الماني ادبیات کارولی او بیا هغه، چې د دباندنیو له خوا لیکل شوی، نو هرو مرو د زیات فکر وړ دي، ځکه چې د ټولو ژبو ژبلارې ډېر توپیر سره لري، چې یو له بل څخه ګټه اخستلکېدی شي، خو ورته والی به ونه لري یا ډېر کم.

زه چې د ما په څېړنو کې تر اوسه پورې وپوهېدم، هغه دا ده، چې موږ په حالتونو کې ډېرې ستونځې لرو، چې په هکله یې ما هم ډېرې لیکنې کړې او دا هم تل د تېرو لیکنو په بشپړېدو.

اوس خپلې دې راته پیدا موخې اند ته، چې کړی شو د پښتو ژبلار د دوه حالتونو کړونی او نه کړوني په ځای په څلورو حالتونو ووېشو او یا په دوه حالتونو داسې چې دا نه کړونی حالت بیا درې برخې ولري. دا به نو ګران لوستونکي او هیله ده ژبپوهان په ګډه سره برابر کړی شو.

د پښتو حالتونه لنډ بې له ډېرې شننې:

لومړی – کړونی : نوموېونه (نومونه او نومځاینیوي): زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او نور، چې د نورو راوړلو ته بیا اړتیا هم نه وي. (۱)

بېلګې:

لومړی ۱ - زه مړي خورم. ما مړي وخوړه.

لومړی ۲ – ته مړۍ خورې. تا مړی وخوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړى ۳ – هغه مړى خوري. هغه مړى و خوړه. او داسې نور هم....

دويم: پرېکړونى: هغه نومونه يا نومځاينيوي دي، چې څه پرې کيږي، لکه: ما، زه، تا، ته، هغه، هغه او نور. دلته هم همدا بسيا کوي.

يادونه: د کړوني او پرېکړوني په منځکې دا توپير دى، چې کله، چې کړونى په زه پيل شي، نو پرېکړونى يې ما دى او په څټ، چې کړونى ما وي، نو پرېکړونى زه دى.

بېلګې: دويم ۱ - ته (ما، هغه) وهې. تا (زه، هغه) ووهلم.

دويم ۲ - هغه (ما، تا) وهي. هغه زه ووهلم (ته ووهلې).

ګومان مې دى، دابه بسيا وکړي.

يادونه: په نورو حالتونو کې د زه، ته، هغه.....

دريم: د خاوندوالي حالت: د خاوندوالي لپاره د نومويونو(نومونو، نومځاينيوو) سره د خانوندوالي مورفيم ،، د ،، د مخه راخي.

بېلګه: دما(دتا، د هغه) کتاب.

څلورم: د پسېځاينيوو حالت:

بېلګې:

څلورم ۱ – له ما (څخه، سره، کره...)

څولورم ۲ – پرميز (باندې، پورې، پسې)

پنځم ۳ – په ما کې.

څلورم ۴- و ما ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم ۵ – تر ماپورې. او نور.....

په څلورم کې څخه، سره،.. کې،باندې، پورې، ته ... پسېځاينيوي دي او، له، تر، په، پر، و ...

د پسېځاينيوو اړونده مورفېمونه دي.

ګورو، چې دلته د نومويونو د مخه د بېلا بېلو پسېځاينيوو اړونده مورفيومونه راځي، نو له دې امله دا د پسېځاينيوو حالت بللى شو.

په څلورم کې څخه، سره،.. کې،باندې، پورې، ته ... پسېځاينيوي دي او، له، تر، په، پر، و ...

د پسېځاينيوو اړونده مورفېمونه دي.

څنګه کړى شو دا وښايو؟

د تکيه اړ نومځاينيوو په بنسټ

١ - پسې تکيه اړ: مې، مو، دې، يې: دا پسې تکيه اړ نومځاينيوي د يوه نوموي پسې راځي

٢ - د مخه تکيه اړ: را، در، ور : دا د مخه تکيه اړ نومځاينيوي د يوه پسېځاينيوي او يواځې د پسېځاينيوي د مخه راځي، نو له دې امله د پسېځاينيوي حالت يې بولم.

و ١ ته-

و ١ ته - دا پسې تکيه اړ يا اينکليتيکي نومځاينيوي دوه ځايونو کې کارول کيږي،

١١- دانومځاينيوي، چې نومويونو پسې راځى، که د مخه نومځاينيوى يې د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پخپله دا پسې نومځاينيوي يې کړونى دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: کتاب مې واخسته. دلته کتاب پرېکړونی دی او مې کړونی.

۱ ۲ – که د دې نومځاینیوي د مخه نوموی د دې نومځاینیوي پسې د یوه خوي سره سنبال وي، نو دا د خاوندوالي حالت دی.

کتاب مې سره پوښونه لري.

و ۲ ته –

۲ ۱ – دا نومځاینیوي که د کړنوي د مخه راشي، نو دا لوریز کړنویونه دي، چې و موږ ته د دې اوس موخې له امله دا همدومره بسیا کوی.

۲ ۲ – که دا نومځاینیوي د پسېځاینیوي د مخه راشي، نو دا له دې امله د پسېځاینیوو حالت دی او لرو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پورې، باندې، کې،...).

ګورو دا دلته یواځې له پسېځاینیوو څخه د مخه راځي.

که غواړئ داسې هم کېدی شي، چې ووایو:

پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلیکو یا کړونی او نه کړوني حالتونه، چې دا لومړی یې کړونی او پسې دړې یې نه کړوني حالتونه وبولو. دنورې روښانتیا لپاره پوره لیکنې په کتاب کې شته.

له دې سره مو هغه اړین څه وښوول، خو اوس اندونه، ګوتنیونې، سمونونه او وړاندیزونه سره ګډ کړو.

ما د دې لیکنې سره - داسې اندم- چې د ټولو له ما څخه د حالتونو په هکله لیکنو ته پایټکی (د پای ټکی) کښېښود. تاسو ټول دې راته بریالي وی.

د پښتو حالتونو د ستونځوبیو بریا

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه دې لاس ته راوړنې ته بریالی شوم؟

ډېر خوښ یم او باوروکړی، چې ورته پام مې شو، چې دا کار خو د لومړي ځل لپاره د ما موندنه ده او د ډېرو کلونو د څېړنو لاس ته راوړنه ده، چې غونډه شپه مې خوب کډه وکړه. د ما ډېر څه، چې څه مې کړي یا څه باید وکړم، د شپې په چرت یا د شپې په فکر ګړنجولو- مه راپورې خاندی، دا تکیه کلام لکه چې کارول کیږي- کې را پیدا کیږي. خو اجازه راکړي، چې له هر څه څخه د مخه یوه اړینه یادونه وکړم.

اړینه یادونه: باور وکړی، چې ځانپالی نه یم او بل د لیونتوب یا د زوروا‌کوال ګومان مې هم په ځان نه راځي. دا باید روښانه کړم، چې تر څو پورې دا د ما په پوهنه ولاړ ماته راپیدا اند چا په پوهنیزو دلایلو نه وي رد کړی، تر هغې پورې باید سم وګڼل شي او که داسې وي، نو بیا موږ ټولو ته د دې بریا مبارکي وایم.

د ما په دې دعوه کې دوه موخې دي، چې د موږ ژبپوهان او نور ژبمینه وال دې ته راوپارېږي، د نورو پوهنیزه څېړنو په بنسټ یې رد کړي، چې دا به هم د ما د دعوه رد کول، خو بیا به هم دا هڅول د ما بریا وي.

د ما په څېړنو کې مې تل دې ته فکر شته، چې په پښتو کې حالتونه کم یا هېڅ نه دي څېړل شوي او که زه ورڅخه نا خبر یم، هغه به هم رامیدان ته شي، چې زه به ورته خوښ او د دې بریا په څرګندولو به هم هېڅ زړه بدی نه شم.

دا فکر راته ودرېد، چې په همدې هکله مې د خپلو څېړنو یو کتاب برابراوه.

دې بریا ته مې نو څنګه لار ومینده؟

--- د حالتونو په څېړنو مې پیل وکړ، چې د ما په لومړنیو د پښتو ژبلار کتابونو کې هم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی مې دا حالتونه د الماني حالتونو په بنسټ وڅېړل، خو په پښتو کونه کې يې کوم ناسمون نه دی راغلی، خو دې څېړلو موخه وره او پايلاس ته راوړنه نه لروده. بيا مې ځنو ملګرو او ژبمينه والو دې ته پام راواړاوه، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس(ولاړ يا کړوني حالت) او اوبليکوس (پروت يا نه کړون ی حالت) حالتونه دي.

هغه مې وڅېړل او په هکله مې د يوه ځوان پوه کامران منګل ليکنه يا ماته په کمنت وليکل، چې ،، د ،، د خاودوالي مورفېم دی. پوه شوم، چې ،، د ،، پرته له نومويونو کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري او همدلته مې ورته پام شو، چې ،، د ،، د خاوندوالي حالت يو مورفېم وي او خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دا له، په، پر، او.... هم بايد د کوم حالت يا حالتونو مورفېمونه وي او پرته له نومويونو څخه به خلپواکه پوهېدنه ونه لري. ګومان مې سم وو، خو پرې باوري کېدل يې راته ستونځمن وو، تر څو پورې چې د نور حالتونو په دې پوهېدنه چې لومړی د اينکليتيکي حالت (پسې تکيه اړ حالت) سره مخ شوم. دې هم پوره روښانتيا ځکه نه شوه روا ستلی چې دې پسې او د مخه تکيه اړ هم ورسره يوځای څېړل شوي وو، خو همدلته راته د نومځاينيوو را، در، ور چې پروکليتيکي يا د مخه تکيه اړ نومځاينيوی دي په مرسته دا فکر پيدا شو چې دا له، په، پر، او نور هم لکه،، د،، د حالتونو مورفېمونه دي او دا د (را،در، ور)(څخه، سره، کره، ته، پورې، کې او نور) کاروني له امله بيا د وخت په تېرېدو سره دا فکر هم راته پيداشو، چې پښتو نو يواځې پوستپوزېشنونه لري.

کله چې د کليتيکي (تکيه اړ) کلمې سره مخامخ شوم، چې په دوه برخو اېنکليتيکي (پسې تکيه اړ) او پروکليتيکي (د مخه تکيه اړ) نومځاينيوي لري، نو دې پای ته راورسېدم.

د دوه حالتونو کړوني او نه کړونو څخه بيا همدې څلورو حالتونو ته راغلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې څخه د مخه مې دا برياوې هم لوي ښبتن په برخه کړي، چې له، پر، او نور – لکه دباندني او افغاني پښتوپوهان يې وايي- پرېپوزېشنونه نه دي او دا يواځې د حالتونو اړونده مورفېمونه دي، چې پرته له، نوموييونو بله پوهېدنه نه لري او همداسې چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

دا څه ميندنې چې دي، له نوم څخه يې پوهېږو، چې په ژبه کې شته څه دي، چې هغې ته مو بايد پام شوی وي.

يوه غوره خبره داده، چې د موږ تېرو ژبپوهانو خپلې ژبې ته په دې لنډ وخت کې ډېر کار کړی، څکه چې پښتو ژبې ته د کار کړلو وخت ډېر لږ وو. ژبه مو داسې په ۱۹۳۲ ز ک کې داسې په نامه په رسميت کې دننه شوه او بيا په ۱۹۶۴ ز ک کې - چې هلته د پښتو ټولنه هم جوړه وه - قانوني شوه، نو دا د يوې ژبې د ودې لپاره ډېر لږ وخت دی، چې د دوي ګار زه بيا بيا ستايم.

پای يادونه:

موږ بايد ومنو چې:

لومړی: ژبه پيداېښت دی او نه لکه چې وايو: قرارداد.

دويم: ژبه مو پنځه زره کلنه څوانه ژبه ده. څوانه په دې پوهېدنه چې نږدې له نوي کلونو څخه راپه دېځوا او له ۱۹۶۴ ز ک څخه وروسته يې هغه خپل رسمي ځای د قانون په ځلورديوالي کې نيولی، خو په عمل کې اوس لا هم ترې لرې ده، خو دا بايد ووايم، چې وده يې پوره ښه ده.

دريم: زه چې ګورم، په ژبه کې مو هغه ډېرې ستونځې په حالتونو کې دي.

زه به له دې ليکنې سره و ځان ته دا اجازه ورکړم، چې دا د حالتونو ستونځې مې له ډېرو ستونځو څخه وروسته اوبی کړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- په ليکنه کي تکرارا له دې امله هم راغلى، چي هره ليکنه په بېلا بېلو ورکړوحالتونو په هکله ليکل شوي، چي ماته بيا د داسي کار سمه راټولونه او ترتيبونه نه کېدونکي وبرېښېده. توان نور دومره نه دى.

-- د ټولو ژبو ژبلارې يو له بل سره پوره توپير لري لکه چي ژبې سره توپير لري، خو و خپلې ژبلار ته د نورو پرمختللو ژبو څخه د نوي ميندونو په څېر ګټه اخستل کېدى شي او هلته يو نوي څه چي کتل کيږي موږ ته هم د خپلې ژبې د ودې لپاره يو فکر راکوي.

د پښتو ژبلاريزه څېړنه کي مو څه ته بايد پام وي؟

د ژبې معيارېکېدنه کله کېدونکې ده؟

د ژبې معيارېکېدنه هغه وخت کېدلى شي، چي زسمى وي او د دولت له خوا څخه يې ملتړ وشي.

موږ د څه ډول ليکنو سره مخامخ کيږو او له هغه څخه بايد څه ډول ګټه واکلو؟

موږ لرو:

١ – تاريخي ژبه.

٢ – کليوالي ژبه او

٣ – معياري ژبه

د موږ موخه دا ده چي ژبه مو هغه معياري حالت غوره کړي، چي په خواشينى يې بايد ووايم، چي لا تراوسه پورې نه ده معياري شوې، لاملونه يې نه راوړم، خو که خبرو ته مو سره اړتياوه، پرې غږېدلى شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبه کې حزف او که حذف(ؤوبخښی، چې راته برګ نه شی، خو عربي مې – په خواشیی باید ووایم نه ده زده، خو هڅېږم، حپله موخه تر شونې پولې پورې په پښتو وییونو هم روښانه کړی شم - نه ده زده) یا پرېښودل او یا ورڅخه تېرېدل نه شته.

دا پرېښودونه په څه پوهېدنه ده؟

که همدا حالتونه راواخلو نو د ،، له کابل څخه و کور ته ځم. داسې لیکلی شو: د کابله کورته ځو. دلته که ،،څخه،، او ،، و ،، ونه لیکل شي، نو دا دې پروا ونه لري. دا کېدی شي پهدېرو ډولونو ولیکلی شو، خو دا دچا خوښهنه ده او نه لهدې امله، چې ګوندې سرې پر پوهېږي. بېرته همدې ته راځو، چې دا د ژبې دسم ښوولو لپاره ژبلاریز لامل نه شي کېدی، پیداپښتنیمګړتیاوي نه مني او ناسمې دي.

ژبه چې په معیاري توګه څنګه جوړه ده همهغسې جوړه ده او بدلون یې ناپیداپښتي دی.

په ژبه کې تاریخي وییونه، دا په دې پوهېدنه، چې هغه او دغه لیکوال داسې یا هغسې لیکلي، نو باید سم وي (په دې پوهېدنه، چې باید معیاري وي) او یا دا چې هغه او دغه ژبپوه لیکلي، نو باید همهغسې وي، دا دواړه د یوه څه لپاره د ښوولو بسیا نه کوي. دا چې ژبه نوې ده، نو ژبلار هم نوې څېړل کیږي او دا څېړنه د ژبې د جوړښت په بنسټ کیږي، چې هغه سمه څېره یې سمه ده یا هغه معیاري لیکنډول یې باید سم وي او هغه سم دی.

خبرې نورې نه اوږدوم او په دې لار کې موږ ته د لا ډېرو بریاوو په هیله.

ډاکتر ماخان مېرې شینواری

برېښناپته: smakhan1946@gmail.com

دوه پرنستي غوښتنلیکونه:

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و ریاست ته دوه پرانستی لیکونه!

ډېرو درنو د پوهنتونو د پښتو استادانو، د پوهنې وزارت او د علومو اکادمي استادانو ته یو پرانستی غوښتنلیک.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر له نن څخه مې وړاندیز دی، چې دا د پښتو د حالتونو، چې په پښتو کې څو حالتونه دې د ښوونځي په درسي نصاب کې او همدا ډول په نورو پوهنيزو پروګرامونو کې ورګډ شي، چې ډیر اړیین دی:

موږ په پښتو کې څلور حالتونه لرو، چې دا لاندې دی:

لومړی: کړونی حالت: دا هغه حالت دی، چې څه په کې کیږي، او یا کړل کیږيي.

دا حالت د هر کس یا کسانو لپاره دوه نومځاینیوي لرې، چې زه، ته ، هغه .... او ما، تا، هغه ..... دي. زه به دلته همدا یو زه او ما سره دا څېړنه یاښه یې روښانه ونه و مخ ته بوزم.

۱لومړی – هغه کړنه چې کیږي، په هغې کې د وختونو په هکله نومځاینیوی نه بدلیږي.

لکه: زه پاڅېږم او زه پاڅېدم. دلته د اوس او د تېروخت نومځاینیوی همهغه،، زه ،، دی.

۲لومړی – دا هغه کړنه ده، چې پرېکړونی لري او له دې امله کړل کیږي. په دې حالت کې وخت اړوند نومځاینیوي بدلیږي او په لاندې ډول:

۲لومړی۱ – زه ډوډۍ خورم. د دې اوس وخت لپاره، چې ډوډۍ پرېکړونې ده.

۲لومړی۲ – ما ډوډۍ وخوړه. دا د تېر وخت لپاره د ،، زه ،، په ځای ،، ما ،، راځي، چې دلته هم ډوډۍ پرېکړونې ده.

دویم: د پرېکړوني حالت: په دې حالت کې پر یوه څه یا چا باندې څه کیږي یا کړل کیږي.

دا حالت هم د لومړي حالت په څېر دی، خو د نومځاینیوو دندې یې دلته بدلیږي.

۱دویم: دا هغه حالت دی، چې پرېکړونی یو کړونی لري.

۱دویم ۱ – ما غورځوي.

۱دویم ۲ - زه دې وغورځولم.

۲دویم ۱- زه غورځېږم او

۲ دویم ۲ - زه وغورځېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا به دواړه اوس په یوه غونډله کې یوځای راوړو، چې کړونی او پرېکړونی په یوځای وي.

ما ته غورځوې. زه تا وغورځولم.

دریم: خاوندوالي حالت: په دې حالت کې یو د ،، د ،، مورفېم، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، د یوه نوموېي سره یوځای راځي او د یوه چا یا یوه څه خاوندوالی وښایي:

لکه: دما کور یا د سپین کور. دا د کور خاوندوالی د مورفېم،، د ،، سره څرګندیږي.

یادونه: له دې امله په زما، یما او د ما کې د ما سم او معیاري دی.

نومونه: ،، د ،، د خاوندوالي حالت مورفېم.

څلورم: د پسېځاینیو حالت:

په پښتو کې دا هغه د ژبې ستونځمنه برخه ده، خو که له دې سره سم کار و مخ ته بوتلل شي، کومې ستونځې نه زېږوي او راتلونکې لیکنې مو له ناسمونو ساتي.

دا به لومړی د کلیتیکي دا په دې پوهېدنه، چې دلته د اینکلیتیکي نومځاینیو سره ولیکو:

یو - (را، در، ور) (څخه، سره، کره، کې، باندې، پورې، پورې، ته... که نور ومخ ته راغلل، نو لار یې همدا ده، کومې ستونځې نه لري).

دوه - دااوس د دې نور نومځاینیوو سره لیکو:

۱دوه - (له ما، له موږ، له تا، له تاسو....) (څخه، سره، کره...)

۲دوه - (په ما، په موږ، په تا، په تاسو،...) کې

۳ دوه- (پرما، پرتا، پر هغوي....) (باندې، پورې(۱))
۴ دوه - (تر ما، تر تا، تر هغوي،....) پورې (۱)

۵ دوه - (وتا، وما، وهغه،...) ته (۲)

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته لیکنه(۱) کې دا ویی ،، پورې،، دوه بېلابېلې پوهېدنې لري: دا د تر تا پورې کې دا ،، پورې،، پوله په ګوته کوي او دا بل ،، پور،، د یو څه پورې، چې یو څه نښتي وي، لکه د ما په کالیو پورې ختې وتپل شوې.

په (۲) کې ،، و ،، و پېښتنو ته یا و ځنې پېښتنو ته داسې نابلده برېښي، خو ګومان مې دی په کندهارې ویېنو کې شته، خو همداسې دی.

اوس یې لړ روښانونه.

په پورته لیکنه کې له، په، پر،تر، و او ... ټول د اړونده حالتونو مورفېمونه دي، چې یواځې د نومځاینیوو سره د اړونده پسېځاینیوي لپاره موخه ور او اړونده پوهېدنه لري.

دا داسې ده، چې هر یو له دې مورفېمونو یو ټاکلی یا څو ټاکلي پسېځاینیوي لري او په څټ هر یو پسېځاینیوي یو ټاکلی اړونده د حالتونو مورفېم لري.

لړ روښانونه: یو حالتمورفېم کېدی شي څو پسېځاینیوي ولري، خو هر پسېځاینیوی، ټیک یو د پسېځاینیوو حالتمورفېم لري.

د یوې پرېکړې لپاره: په پورته کې ګورو، چې دا له،په، تر، پر ... د حالتونو مورفېمونه دي او یواځې او یواځې په ،، دوه -،، کې د اړونده حالتونو سره راځي.
،،حالتمورفېمونه،، راته ښکلې نومونه برېښي. وبه لیکم، چې ښکلې نومونه ده او همداسې ده.

،، دوه-،، یواځې او یواځې یوه شمېرپوهنیزه کلمه ده، چې داسې ور څخه پوهېږو:
حالتمورفېم سره اړونده حالت پسېځاینیوي او یوه اړونده حالتپسېځاینیوي لپاره ټیک یو اړونده مورفېم شته یا تنظیم شوی، چې بل هر ډول راوړنه یې ناسمه ده.

په پوره پام: دا مو د ټولو ناسمونونو مخه نیسي، لکه ټرټولو.. . تر منځ ، تر څنګه، چې پورې ورسره نه وي او نور.

لنډ: له دې داسې پوهېږو، چې دا مورفېمونه– که حالت مورفېمونه یې وبولو ښه به وي- په بل ځای یا له نا اړونده نورو پسېځاینیوو سره راشي، نو هرو مرو به ناسم وي.

داسې لړ د الماني سره پرتله کونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني ژبه کې د هر حالت لپاره ځانګړي نومځاینیوي شته. لکه

ich,mein,mir, mich

خو په پښتو کې موږ د دې بدلونونو لپاره اړونده مورفېمونه لرو، چې هر یو یې خپله ځانګړې روښانوندنده لري.

پای یادونه: الف- ،، د ،، د خاوندوالي حالت مورفېم دی.
ب - ،، له،، ، په ، ، پر ، تر، و ،... د (اړونده پسېځاینیو) د پسېځاینیوي حالت مورفېمونه دي او له دې څخه بله دنده نه لري او بله هر ډول کارونه یې ناسمه ده.

هیله ده، چې له دې سره به مو د پښتو ژبلارېزو ستونځوبیو لپاره یوه ښه روښانونه ګرانو لوستونکو ته وړاندې کړې وي.

که دا لیکنه درته د یوه پښتو ډاکتر لیکنه نه برېښي او له دې سره به یې ارزښت درته کم وبرېښي (سمه خو ده) نو کړی چې و ماته د ما د ټولو پښتو لیکنو په چوپړ کې او په ځانګړې توګه د حالتونو مېندنې، چې د پښتو پهژبپ،هنه کې یوه غوره میندنه ده یوه د پښتو دوکتورا هم راکړی. باور وکړی، چې د پښتو په تاریخ کې دومره کار او سم کار و پښتو ته شوی دی. ګوری، چې لیکنې مې په رېښتیا ځانګړې دي. ما د پښتو دوه ګرامرونه لیکلي، په پښتو کې نا سم راننباسل شوي ویونه او نورې لیکنې.

هیییییییله ده، چې ځانپالنه یې ونه بولی، زه هر کار چې کوم، هغه د ما د ځان لپاره دی، چې ځان روغ وساتم او دا دنده یې له سره کړې. خپل کار په چا نه خرڅوم او نه په چا کوم احسان اچوم، خو له تاسو سره یې ګډونه اړیینه بولم، ګومان مې دی، چې و چا ته به په دې کې زیان هم نه وي، چې دا به بیا ناروا کار وي.

دا زه چې وړاندیز کوم، هرو مرو یوه ساده خبره نه ده. د دې باورې کېدو لپاره کېدی شي یو د پښتو پوهانو، د نورو پوهنو کسان او همداسې د علومو اکادمي له خوا څخه یو کنفرانس ترتیب شي، چې په هغه کې زه د خپل لیکلي وړاندیز سمون او اړیینوالی روښانه کړم، دا راته هرو مرو برېښي.

د دې حالتونو په څېړلو کې مې د نور په څنګ کې ډېر کلونه کار کړی، چې هغه په برېښنا کتابتونو کې هم شته – ketabton.com - او د اړتیاپه وخت کې یې زه ورلېږلی هم شم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسو په هکله د ماليکنې وګورئ، نو درته روښانه به شي، چې ما و دې لار ته د رارسېدو لپاره څومره ستونځې ګاللې دي، خو لاس ته راوړنه يې پوره روښانه ده، چې پوره ورته خوښ يم.

د فوق العاده ډاکترۍ راکړې غوښتنليک!

په پښتو د ما د سترې او بې بديله بريالۍ څېړنې په هکله د دې کار لپاره د فوق العاده ډاکترۍ راکړې هيله!

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و درنو پوهاندانو او ټولو استادانو ته په درناوي!

لکه چې ګورئ، ما په دې اخرو نږدې اولس کلونو کې د پښتو په څېړنه کې زيات کار کړی او ډېر اثار يا ليکنې مې خورې کړي، چې دا ټولې د پښتو تاريخ په اوږدو کې لومړنۍ او يواځنۍ پوهنيز کار دي، د ژبې له لارې به دا هم ووايم، چې ليکنې مې رېښتيا هم پښتو او ځانګړې دي.

په دې ټولو ليکنو کې هغه ستر کار دا دی، چې ما د څېړنو په بنسټ ماته دا بريا هم په برخه شوې، ومومم، چې پښتو هم په خورا روښانه او پوهنوړه توګه څلور حالتونه لري، چې له دې سره مو له يوې خوا څخه د ژبې ستونځې له منځه ځي او له بلې خوا دا د ژبې د ژبلار او ژبپهنې هغه غوره برخه او پوهنيزه بډايه ده، چې نوره هم پوره کيږي.

دا د يوه مسلک په پوهنيزه څېړنه کې يو ډېر ستر کار دی، چې بايد د پوهانو له خوا يې ستايېنه او پېرزويېنه وشي او هغه د يوې فوق العاده ډاکترۍ ورکړه ده.

دا هيله مې د ځان لپارهنه ده، دامې د کار د لاس ته راوړنې له المه ده، چې وخپلې ژبې ته په درنښتوګورو او نور پښتانه ژبمينه وال هم مينه ورسره پيدا کړي. که چېرې د ما غوښتنه نا سمه او ناروا وه، نو هغه په ډېرو ستونځو ولاس ته راوړې د شمېرپوهنې ډاکتري دې راڅخه واخستل شي او په مطبوعاتو کې دې هم په پراخه توګه د ماغندنه وشي.

ستاسو ماخان او په هرصورت بريالي اوسئ.

Smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخان میرزي شینواري کتابونو ته کتنه

د ډاکټر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې رینه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په دري کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېل شوي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

۴ ۳ – دا اوس پنځه او یا ښېږ کتابونه نور د ژبې اړوند ، یو د سیاست، او یو د غورهخبرو کتابونه خپرونې ته چمو دي. (د اوکتوبر اوم ۲۰۲۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخام مېرېي شينواري ليکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوې:

:(Vienna (Austria 1988

لومړى:

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

:(Vienna (Austria 1987

دويم:

لومړى-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation Diss . Uni. Wien . Algebren

دويم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras*

لاندې د شميرپوهنې پښتوتول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
:(Bonn (Germany 2000

دريم: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښووونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې ليکنه به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځنې ځايونه ترې لرې شوي دي)
:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شميرنه، د کتې – او کتې د کتې شميرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتياوې پوره کوي
:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوى

(c) ketabton.com: The Digital Library

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شميرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شميرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنځيال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې يو پيل دی، ساده ليکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمير پوهنې فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شميرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

يوولسم: د افغانستان په هکله سپينې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بيا ابادولو ټولنه،، له خو

يادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شينواري د ،،د افغانستان روغې او بيا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سياسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې ليکنې:

: *(Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګنونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ليکنې
:(Germany) Bonn

شپږويشتم - د شميرپوهنې ستر کتاب دويم چاپ لومړیبرخه: د پوره تغيراتو سره : دا کتاب د شميرپوهنې برخې برسيره د انجنرې، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلې (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ويشتم- د شميرپوهنې ستر کتاب دويمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ويشتم - ځمککچپوهنه (هندسه) دويم چاپ د پوره تغيراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ويشتم – الجبر بنسټونه دويم چاپ له تغيراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېری پوهنه يا سټ تيوري (ketabton:com ته پورته شوی)

يودېرشم – د شميرپوهنې سم اند (منطق رياضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د يو څو شميرپوهانو ژوندليک(ketabton:com ته پورته شوی)

دريدېرشم – د شمير پوهنې ګډې وډې ليکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو ليکونکی يې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتيګرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيونې يا حلونه يې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شميرپوهنې انګريزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شميرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شميرپوهنې پښتو ډکشنري د شميرپوهنيزو وييونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه ليکنې دي، چې ځنې يې په نړيول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپينې خبرې، چې وبه غزيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوځلوېشتم - فزیک لومړیبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورځلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ځلوېشتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلي لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نيول شوي او په دلايلو روښانه .شوي، چې ژبمينوالو لهپارهيي لوسته او ګوتنيونه اړيينه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې ليکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هيله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې يې وکتلی شئ

يوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

درېپنځوسم- د نړۍ هوښيارتياوې.

څلورپنځوسم – د جبران خليل غوره خبرې .

پنځه پنځوسم- ټوليز سم اند همدا کتاب .

شپږپنسوسم: غوره ويناوې. دويمه برخه.(همدا).

اوه پنځوس: د حالتونو څېړنپای (همدا کتاب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو بي بي

د نیکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نیا نوم: ارواښاده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نیټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننگرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، گلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګۍ لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګي اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نیټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداېښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخان میرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د
واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوې ته لوې څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان
وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمې
همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي
لوستلې.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library